

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

2016

Lucie Vlčková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky a psychologie

SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY A JEJICH PREVENCE NA ZŠ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**SOCIO-PATHOLOGICAL PHENOMENA
AND THEIR PREVENTION IN ELEMENTARY SCHOOL**

AUTOR:	Bc. Lucie Vlčková
STUDIJNÍ OBOR:	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ/SŠ
VEDOUCÍ PRÁCE:	Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY A JEJICH PREVENCE NA ZŠ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. března 2016
České Budějovice

.....
Lucie Vlčková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat vedoucímu této práce Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za odborné vedení, velmi cenné rady a věnovaný čas při vzniku této diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat lektorům preventivních programů za ochotu a poskytnutí potřebných informací.

Děkuji též za ochotu dalších pedagogů a žáků, kteří mi rovněž poskytli cenné informace.

Jejich spolupráce byla klíčová pro vytvoření této práce.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou realizace primární prevence sociálně patologických jevů na ZŠ. Předkládá základní charakteristiku jednotlivých sociálně patologických jevů, dále organizací zabývajících se realizací preventivních programů, včetně doporučených metod a postupů. Dále předkládá pozici metodika prevence, náplň jeho práce. Klíčovou částí je vlastní realizace krátkého preventivního programu s využitím materiálů vydaného Občanským sdružením Volání naděje.

Součástí práce je rovněž návrh variant pracovních listů, které je možnou v rámci realizace primární prevence využít.

V rámci diplomové práce byl realizován výzkum, jehož cílem bylo získání názoru na problematiku prevence a současnou situaci na ZŠ z pohledu metodika prevence, dále získání zpětné vazby od žáků, kteří absolvovali preventivní programy.

Klíčová slova

Prevence, sociálně patologické jevy, preventivní program, odborné organizace

ABSTRACT

Diploma thesis deals with problems realization of primary prevention of socially pathological phenomena at elementary schools. Presents basic characteristics of the socially pathological phenomena, organisations engaged in the implementation of preventive programs, including recommended methods and procedures. Also proposes a methodology of prevention, the filling of his work. The key part is the custom implementation of the short-prevention program with the use of the materials issued by the Civil association Call hope. Part of the work is also a proposal of variants of the job of the leaves, which is possible in the framework of the implementation of the primary prevention use. In the framework of the master thesis was carried out research whose aim was to obtain the opinion of the on the issue of prevention and the current situation at the primary school from the perspective of the methodology of prevention, to further obtain feedback from pupils who have completed the preventive programs.

Keywords

prevention, socio-pathological phenomena, preventive programs, professional organization

Obsah

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. ZÁKLADNÍ ODBORNÁ TERMINOLOGIE	10
1.1. Prevence	10
1.1.1. Působící činitelé	10
1.1.2. Strategie prevence a její účinnost	11
1.2. Delikvence, sociální patologie, sociální deviace	12
1.3. Další pojmy	12
2. PORUCHY CHOVÁNÍ	13
2.1. Nesocializovaná porucha chování.....	13
2.2. Socializovaná porucha učení.....	13
2.3. Funkční analýza chování (FACH)	14
3. CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	15
4. REALIZACE PREVENCE	19
4.1. Preventivní programy.....	19
4.2. Minimální preventivní program	19
4.3. Krizový plán.....	22
4.4. Metodické pokyny MŠMT	23
5. ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE	24
6. CERTIFIKOVANÉ ORGANIZACE A PROGRAMY PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ	26
6.1. KLUB ZÁMEK – centrum prevence Třebíč.....	26
6.1.1. Zajištění programu	26
6.1.2. Zásady	26
6.1.3. Tematické bloky.....	27
6.2. Madio, o.s. – www.madio.cz	27
6.3. Sdružení Podané ruce – www.podaneruce.cz	28
7. Občanské sdružení „VOLÁNÍ NADĚJE“	29
II. PRAKTICKÁ ČÁST	32
1. CÍLE A METODOLOGICKÝ POSTUP VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	32
1.1. Cíle výzkumného šetření.....	32

1.2. Metody výzkumného šetření	32
1.3. Výzkumný soubor	33
1.4. Organizace výzkumu.....	34
2. VLASTNÍ REALIZACE PRIMÁRNÍ PREVENCE	35
2.1. Dílčí výsledky dotazníkového šetření	37
2.1.1. Analýza výsledků dotazníků – 1. část.....	37
2.1.2. Analýza výsledků dotazníků – 2. část.....	41
3. PŘÍPRAVA VÝUKOVÝCH BLOKŮ A PRACOVNÍCH LISTŮ	50
3.1. Metodika tvorby pracovního listu, použité metody	51
3.1.1. Kompozice	51
3.2. Ověřování a výsledky.....	52
4. NÁVRHY VÝUKOVÝCH BLOKŮ PRO VÝUKU 2. STUPNĚ ZŠ	53
4.1. Reklama a její funkce, reklamní slogan	54
4.2. Novinový článek – událost a titulek.....	66
4.3. Televize a my, pozitivní a negativní vliv	70
4.4. Jak na nás působí reklama.....	74
4.5. Pracovní list – vzor	80
III. ZÁVĚR.....	84
IV. LITERATURA	86
V. PŘÍLOHY	89

ÚVOD

Problémy s výskytem sociálně patologických jevů mezi dětmi jsou stále častější. Poukazují na to mnozí z řad odborníků, výsledky různě zaměřených výzkumů, v neposlední řadě také výsledky statistik, které stále častěji předkládají čísla více než alarmující. Děti jsou považovány za nejvíce rizikovou skupinu. Nejdůležitějším úkolem naší společnosti je tedy udělat vše proto, abychom je před nežádoucími vlivy ochránili. Je třeba klást důraz na prevenci a realizovat veškerá dostupná preventivní opatření. V první řadě tuto úlohu zastávají rodiče. Dalším navazujícím aktivním činitelem jsou vzdělávací instituce. Právě ve škole mají děti možnost se zúčastnit různých preventivních programů. Ve školách jsou mj. zřízena odborná pracoviště, kde je žákům poskytnuta odborná pomoc od odborníků – metodik prevence, výchovný poradce, popř. školní psycholog.

Důvodem pro zpracování této práce byla snaha zmapovat problematiku realizace primární prevence, tj. jaké organizace poskytují školám záštitu pro realizaci preventivních programů, jaké výukové materiály jsou dostupné nejen pro pedagogy, ale také pro rodiče či samotné žáky.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části bude vymezena základní charakteristika sociálně patologických jevů, se kterými přicházejí děti do kontaktu nejčastěji, včetně základní terminologie. Dále se bude věnovat MŠMT, certifikovaným organizacím a programům primární prevence rizikového chování. Další kapitoly budou věnovány pozici metodika prevence (charakteristika a náplň práce, pracoviště), dále činnosti Občanského sdružení Volání naděje.

Praktická část je zaměřena na vlastní realizaci preventivních opatření na základě doporučených materiálů pro realizaci primární prevence, dále budou předloženy vlastní návrhy pracovních listů včetně vymezení didaktických zásad, metod a postupů. Pracovní listy byly ověřeny ve výuce. Průběh a výsledky jejich ověřování budou rovněž zaznamenány v této části. Pro zjištění aktuální skutečnosti byl proveden výzkum. Získávání dat probíhalo formou dotazníků a rozhovorů. Výzkumu se zúčastnili žáci, kteří byli aktivními účastníky preventivních programů a ověřovatelé vytvořených pracovních listů. Velkým přínosem pro celkové zhodnocení stavu výskytu sociálně patologických jevů a preventivní činnosti byl rozhovor s metodikem prevence.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ZÁKLADNÍ ODBORNÁ TERMINOLOGIE

1.1. Prevence

Pedagogický slovník uvádí: „*Prevence je soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejména proti sociálně patologickým jevům. Rozlišuje se prevence primární, sekundární a terciární.* (MAREŠ, PRŮCHA, WALTEROVÁ, 2003: 178)

Účelem prevence je podpora pozitivních vlivů. Primární prevence je zaměřena na skupinu členů, u nichž nebyl žádný nežádoucí jev zpozorován. Primární prevence je limitována straším školním věkem. Osoby starší spadají již do kategorie sekundární prevence. (MŠMT. *Vybrané termíny primární prevence*, online)

Terciární prevence je spojována s termínem zdravotní rehabilitace. Spočívá v obnovení fyzických, psychických a sociálních funkcí člověka. Jejím cílem je zabránění vážnějším následkům. Prevence je zaměřena na celou populaci, rizikové skupiny a diagnostikované ohrožené skupiny. (PETRUSEK a kol., 1996: 843)

1.1.1. Působící činitelé

Mezi základní činitele vykazující vliv na výskyt sociálně patologických jevů patří:

- jednotlivce
- rodina
- škola
- vrstevníci

U jednotlivce snižuje riziko výskytu sociálně patologických jevů stabilita mezilidských vztahů, pozitivní sebehodnocení, sebevědomí, odolnost vůči zátěžovým situacím. Citová labilita, strach z možných změn, špatné sebeovládání naopak riziko výskytu zvyšují.

Pokud rodina disponuje silnými citovými vazbami, pozitivním přístupem, vzájemnou kooperací a péčí, přispívá rovněž ke snížení rizika. Pokud však v rodině nejsou dána jasná pravidla a hranice, stává se i samotný jedinec bezhraničným.

V případě, že selhává rodina a projevuje se nestabilitou či samotnou dysfunkcí, může jedinci pomoci škola. Zde se setkává dítě s různými formami prevence. Snaží se pro vzniklé problémy najít nejlepší možné řešení.

Na rozvoji osobnosti jednotlivce se rovněž podílí vrstevníci. Mladší děti velmi často napodobují chování starších. Pozitivní vliv přináší ti, kteří respektují a uznávají dospělé authority, nebouří se proti nim, disponují schopností pozitivního působení na ostatní.

(NEŠPOR a kol., 1996: 17-20)

1.1.2. Strategie prevence a její účinnost

Prevence je nástrojem předcházení nežádoucích vlivů. Aby byla prevence a její realizace dostatečně účinná, je nutné mít nejen dostatečné množství informací, ale také představu o tom, jak budou informace předávány.

Preventivní strategie se dělí zpravidla na dvě části, které na sebe vzájemně působí:

1. Snižování nabídky
2. Snižování poptávky

Účinnost strategií prevence předkládá Nešpor následovně:

<i>Přehled strategií</i>	<i>Účinnost</i>
<i>Zastrašování, citové apely, prosté informování</i>	<i>neúčinné</i>
<i>Nabízení lepších alternativ</i>	<i>účinné</i> <i>(u skupin se zvýšeným rizikem)</i>
<i>Peer programy</i>	<i>účinné</i> <i>(u skupiny se středním rizikem)</i>
<i>Spolupráce různých složek společnosti</i>	<i>účinné</i>
<i>Léčba, mírnění následků</i>	<i>účinné</i> <i>(pokud je poskytnuto včas)</i>

(NEŠPOR a kol., 1996: 31)

1.2. Delikvence, sociální patologie, sociální deviace

Delikvence se vyznačuje jednáním, jehož důsledkem je porušování obecně platných a závazných norem. Výsledkem takového jednání je způsobena újma společnosti či jednotlivce. (PETRUSEK a kol., 1996: 180)

Sociální patologie – Fischer a Škoda uvádí: „*Jde o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů.*“ (FISCHER, 2009: 13)

Sociální deviace narušuje vztahy jedince, odporuje tomu, co je považováno za běžné. Deviantní chování se může projevit u jedince i skupin. Klasickým příkladem je kriminalita. (PETRUSEK a kol., 1996: 200)

Sociální patologie souvisí se sociální deviací. Jedná se o pojmy v zásadě podobné. Rozdíl spočívá v jejich možných důsledcích, které mohou nastat. Sociální deviace se může projevit také důsledky pozitivními.

Posilování pozitivních faktorů napomáhá sociální kontrola, s níž se setkáváme ve formální nebo neformální podobě. Formální sociální kontrolu zajišťují především instituce (Policie ČR). Neformální sociální kontrolu zajišťuje rodina, vrstevníci, škola, DDM, které vnímáme jako pozitivně působící činitelé.

1.3. Další pojmy

Intervence – představuje formu opatření, jehož prostřednictvím se reaguje na projevy selhání (zdravotní, sociální).

Časná intervence – prioritou této formy je včasné zahájení léčby. Přispívá ke zlepšení výsledků a úspoře času.

Krátká intervence – se nejčastěji užívá u jedinců, kteří užívají návykové látky rizikově. Mezi základní formy patří jasná a podložená doporučení, posilování motivace.

Krizová intervence – znamená okamžitou pomoc ve stavu nouze.

Tarterův dotazník – umožňuje definovat krizové situace u dospívajících jedinců, podpůrný činitel při plánování efektivní formy prevence.

(NEŠPOR, PROVAZNÍKOVÁ, 1999: 12 – 31)

2. PORUCHY CHOVÁNÍ

2.1. Nesocializovaná porucha chování

Žák, u kterého se projevují příznaky nesocializované poruchy chování má v zásadě problém s respektem ostatních, často se dostává do konfliktu s ostatními dospělými. Příznaky disociálního a agresivního chování k ostatním trvají déle jak šest měsíců. Žák nespolupracuje s dospělými ani se svými vrstevníky. Ve třídě patří mezi ostatními vrstevníky k neoblíbeným, v některých případech bývá vyčleněn na okraj třídy. V těchto případech lze předpokládat dysfunkci rodiny.

„*Charakteristika nejčastějších projevů:*

- *tyranizování slabších*
- *vyvolávání rvaček*
- *vydírání a násilnosti obecně*
- *hrubé jednání, výbuchy zlosti*
- *nerespektování pravidel*
- *ničení majetku*
- *odmítání vlivu autority*

(ČÁP, 2011: 6)

V případě, že se učitel setká s takovým žákem, jeho postup řešení by měl vycházet z dodržování několika zásad. Učitel by se měl nejprve snažit získat spolupráci rodiny. Pokud se mu podaří zaktivizovat rodinu, předává dále doporučení ke spolupráci s odborníky. V přímém kontaktu se žákem si musí učitel udržet odstup, nedovolit žákovi, aby ho vtáhl do konfliktu. Naopak se učitel snaží poskytovat pravidelně žákovi zpětnou pozitivní vazbu s projevy empatie.

(ČÁP, 2011: 7)

2.2. Socializovaná porucha učení

Žák, u kterého se projevují příznaky socializované poruchy učení, bývá dobře začleněn do skupiny vrstevníků. Je schopen vytvářet stabilní mezilidské vztahy, ve skupině je ostatními akceptován. Příčinou porušování pravidel je snaha o získání obdivu, respektu a uznání.

V případě, že se učitel setká s takovým žákem, měl by si být učitel vědom toho, že žák nebojuje s ním, nýbrž s autoritou. V těchto situacích mohou být nápomocni učitelé především vrstevníci žáka a jejich pozitivní vliv, který učitel může využít jako nápravný prostředek v třídnických hodinách. Společně s vrstevníky je nutná rovněž spolupráce rodiny.

(ČÁP, 2011: 8)

2.3. Funkční analýza chování (FACH)

„Funkční analýza dat je soubor metod a procedur pro systematický sběr informací o problematickém chování žáka, jejich hodnocení, hledání souvislostí a intervenčních postupů.“ (MERTIN, 2011: 6)

Analýza se zabývá tím, jaké příčiny stojí za současným chováním jedince, snaží se o podání co nejpřesnějšího vysvětlení a zároveň umožňuje sestavit efektivní intervenční plán. Cílem intervenčního plánu je snížení nebo ukončení daných projevů chování. Použití této metody vyžaduje zapojení dalších fyzických osob, proto je řazena k časově náročnějším metodám. Než se učitel rozhodne metodu funkční analýzy použít, měl by důkladně zvážit, zdali situaci nelze řešit metodami jednoduššími. Do týmu jsou nejčastěji zařazováni učitelé, odborní pracovníci (výchovný poradce, školní pedagog, školní psycholog), vedení školy, rodiče a externí odborníci.

(MERTIN, 2011: 8)

Postup při aplikaci funkční analýzy chování definuje autor následovně:

„Analýza FACH je založena na skupinové spolupráci, členové pracují jako tým a musí být seznámeni se základními postupy a principy.“

- *Popis konkrétního problémového chování*
- *Sběr dat*
- *Porovnání a analýza získaných informací, identifikace priorit*
- *Formulace hypotézy o účelu chování*
- *Návrh plánu intervence a jeho provádění*
- *Průběžné monitorování a vyhodnocování“*

(MERTIN, 2011: 10)

3. CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Sociálně patologické jevy ohrožují společnost. V současné době se jedná o téma, které je neustále diskutované. Odborníci stále hledají způsoby, jak tyto jevy úplně odstranit, nebo alespoň účinně eliminovat míru jejich výskytu. Přestože není nikdy zaručena stoprocentní úspěšnost, prevence je stále základním a také nejdůležitějším faktorem v boji proti sociálně patologickým jevům. Rozsah těchto jevů dosahuje velkých rozměrů, a proto není možné je obsáhnout všechny. Rozhodla jsem se věnovat pozornost především těm, které byly součástí preventivních výukových materiálů, se kterými jsem osobně pracovala a využívala je při výuce.

LHANÍ – se vyskytuje již u dětí v období předškolního věku. V tomto období se zpravidla nejedná o lež v pravém slova smyslu. Děti hledají hranice mezi snem a realitou, hlavní příčinou je rozdílné vnímání reality, které je pro toto období typické.

S obdobím školní docházky se u dětí může projevit tzv. bájeví lhavost. Nejedná se o úmyslné jednání, jehož cílem by bylo někoho poškodit. Začátek školní docházky přináší nové prostředí, nová pravidla a především nové kamarády. Vytváří se nový kolektiv, ve kterém si každé dítě buduje pozici a zaujímá své místo. V těchto chvílích se děti snaží upoutat pozornost. Vypráví se dlouhé příběhy plné zajímavých okamžiků. V případě, že posluchač vyjádří podezření nad důvěryhodností, vypravěč si uvědomí, že je odhalen.

Nejvyšší forma lhaní je tzv. pravá lež. Dítě si nejenom uvědomuje, že lže, ale zároveň je jeho chování cílené. Nejčastěji se snaží vyhnout nepříjemné situaci (špatná známka, poznámka v žákovské knížce, obava z trestu apod.), někdy se snaží naopak něco získat (lež za účelem odměny). V těchto případech by nemělo být dítě trestáno, nýbrž bychom se měli snažit podpořit vnímání výhod přiznání a pravdomluvnosti.

Opačným případem je lež použitá s cílem někoho diskriminovat, zesměšnit, pomluvit. Zde je nutný radikální zásah, aby nedošlo k opakování jednání.

Z výše uvedeného plyne, že bychom měli věnovat pozornost nejen lži samotné, ale zabývat se také příčinami, abychom byli schopni předejít opakovanému jednání. Je pravděpodobné, že se příčiny vedoucí ke lhaní budou opakovat. Pokud bude forma působení úspěšná, dítě by mělo být schopné zvolit vhodnější způsob řešení problémové situace.

PODVOD – souvisí se lhaním a zároveň může být i součástí krádeže. Nejčastějším důvodem podvádění ve školním prostředí mohou být vysoké nároky ze strany rodičů. V takových případech se dítě obává svého selhání a následného zklamání rodičů. V daných situacích pak zazmatkují a reagují zkratkově. Opačným případem jsou děti, které si osvojí metody podvodu a užívají jej jako nástroj k dosažení úspěchu a vlastního uspokojení.

KRÁDEŽE – stejně jako lhaní mají různé formy. U dětí nižšího školního věku je třeba se zaměřit na pochopení problematiky vlastnictví (půjčování věcí bez předchozí domluvy a souhlasu majitele, krádež věcí v obchodě, kdy rodiče odmítnou dítěti věc koupit apod.). V pozdějším věku si děti mohou osvojit formu krádeže jako nástroj k dosažení úspěchu rovněž jako v případech podvodů. Nedílnou součástí řešení případů krádeže by mělo být rovněž zkoumání příčin. Nejčastěji se uvádí tři skupiny krádeží:

- a) Dítě krade pro sebe – nejčastěji za účelem zisku dané věci, vlastního uspokojení, v obtížnějších případech ze škodolibosti (např. odcizení věci spolužákovi, kterou dotyčný sám nemůže vlastnit)
- b) Dítě krade pro druhé – nejčastějšími důvody je „přijetí do kolektivu“, které závisí na splnění úkolu (úkoly se velmi často pohybují na hranici zákona). Ke krádeži však může být donuceno také dítě, které je obětí šikany. Silnější spolužáci využívají slabší spolužáky k získávání věcí, které si sami nemohou koupit. V případě, že je dítě chyceno při krádeži, předpokládají, že je ze strachu neprozradí a samo přijme trest.
- c) Dítě krade s partou – děti v partě se navzájem doplňují, ke krádežím dochází opakovaně. Členové party se chovají podle vzorce: „Čím obtížnější krádež, tím větší obdiv a uznání v partě“. Zdánlivě neškodné krádeže se velmi brzy mohou vymknout kontrole.

VANDALISMUS – je chápán jako záměrné poškozování a ničení věcí. „Vandalové“ tímto chováním nejčastěji vyjadřují svůj nesouhlasný názor, snaží se o upoutání pozornosti. Jedná se především o projevy skupin. Nejčastějšími projevy jsou tzv. graffiti.(ČÁP, 2011: 11 - 14)

ZÁŠKOLÁCTVÍ – je záměrná nepřítomnost žáka ve výuce. Kyriacou uvádí: „*Neomluvená nepřítomnost je nepřítomnost, k níž učitel nebo jiný oprávněný zástupce školy své svolení nedal. Patří sem veškeré nevysvětlené a neoprávněné absence. Pojmem „záškolák“ označujeme žáka, který nemá pro absenci legální důvod (neomluvená absence).*“ (KYRIACOU, 2005: 44)

Záškoláctví je možné rozdělit na pět hlavních kategorií dle společných charakteristických znaků.

- a) Pravé záškoláctví – se projevuje dysfunkcí komunikace v rodině. Rodiče jsou přesvědčeni, že dítě do školy chodí. Dítě se tak v domácím prostředí chová. Ráno odejde běžně do školy, často se vrací domů v příslušných časech dle konce vyučování. Rodiče tak nemají žádné podezření. Dítě však dobu vyučování tráví mimo prostory školní budovy.
- b) Záškoláctví s vědomím rodičů – v tomto případě dítě rovněž do školy nechodí. Rozdíl od první kategorie spočívá právě v komunikaci s rodiči. Zde rodiče o úmyslné a často bezdůvodné absenci ví, sami ji omluví.
- c) Záškoláctví s klamáním rodičů – děti rodiče přesvědčí, že je jim špatně, a proto nemohou jít do školy. Rodiče napíší dítěti omluvenku, protože jeho zdravotním potížím věří.
- d) Útěky ze školy – žáci ráno přijdou do školy, ale během dne ze školy odchází (často s omluvenkou k návštěvě lékaře, popř. rodinných důvodů)
- e) Odmítání školy – zde je nutné rozlišit rozdíl mezi žáky, kterým škola způsobuje opravdové psychické potíže a žáky, kteří do školy chodit nechtějí. Stanovit, kdy se jedná pouze o rozmar dítěte a kdy se jedná o psychickou poruchu, je velmi obtížné. ((KYRIACOU, 2005: 45)

Společný rysem kategorií záškoláctví je nezáměr o školní dění. Při řešení vychází odborníci z rodinného prostředí. Jedním z několika možných způsobů řešení je spolupráce s Orgány sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), který disponuje vhodnými prostředky k nápravě situace. Při řešení záškoláctví bychom měli brát v potaz také možnosti šikany, které mohou být příčinou absencí ve škole.

(ČÁP, 2011: 19)

ŠIKANA – s tímto pojmem se setkáváme velmi často. Nejčastěji se o ní mluví v případech prevence, v horším případě o jejím výskytu ve třídě. Přestože je k dispozici mnoho informací o tom, co to šikana je, jak s ní pracovat, jak jí předcházet, neměli bychom zapomínat na to, že každý případ výskytu šikany je specifický a vyžaduje individuální přístup. Zde více než kde jinde platí pravidlo o tom, co fungovalo v předchozím případě, nemusí fungovat i nyní.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo *Metodický pokyn k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení*. S tímto pokynem by měli být závazně seznámeni všichni pedagogové. Znalostí metodického pokynu se pedagog může vyhnout nejčastějším chybám při řešení šikany. Čáp uvádí následující nejčastější chyby, kterých se může pedagog dopustit. V případě, že se následujícím faktorům pedagog nevyhne, může dojít ke značným komplikacím při šetření šikany.

- *Negativní přístup k oběti*
- *Pozitivní vztah k agresorovi*
- *Odmítnutí, bagatelizování celé situace*
- *Konfrontace výpovědi oběti a agresora bez předchozí přípravy*
- *Prozrazení zdroje informací agresorovi*
- *Řešení konfliktu před celou třídou*
- *Nedotažení vyšetřování do konce*
- *Ponechání oběti bez ochrany (ČÁP, 2011: 23)*

Z výše uvedených znaků vyplývá, že je důležité případy šikany odhalit, ale především je nutné s nimi umět pracovat. Pedagog by se neměl bát říci si o pomoc odborníka, v žádném případě by se neměl v dané situaci angažovat sám. V první řadě by měl informovat vedení školy, další spolupráce by měla být navázána se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, pokud má škola k dispozici, tak rovněž se školním psychologem. Z externích možností je k dispozici pedagogicko-psychologická poradna, střediska výchovné péče, OSPOD i Policie ČR.

Při řešení závažných sociálně patologických jevů využívají pedagogové tzv. krizové plány, které škola vypracovává v souladu s metodickými pokyny.

4. REALIZACE PREVENCE

4.1. Preventivní programy

Ve školských zařízeních probíhá realizace prevence různými způsoby. Jednou z nejčastěji užívaných forem jsou preventivní programy. Školy volí dle potřeby programy jednorázové nebo dlouhodobé.

Jednorázové preventivní programy jsou nejčastěji realizovány formou besedy či přednášky. Časové rozmezí se pohybuje v rozsahu jedné až dvou vyučovacích hodin. V rozšířené formě bývá k obsahu připojena filmová ukázka, dramatické ztvárnění dané problematiky, popř. je na přednášce přítomen host, který má s konkrétním sociálně patologickým jevem vlastní zkušenost. Tyto formy bývají u žáků velmi oblíbené.

Dlouhodobé preventivní programy přispívají k postupnému rozvoji základních poznatků daného sociálně patologického jevu. Forma i obsah jsou přizpůsobovány konkrétnímu složení a potřebám jednotlivých skupin. Nejúčinnější formou prevence je kombinace obou typů programů. (MŠMT. *Vybrané termíny primární prevence*, online)

4.2. Minimální preventivní program

„Minimálně preventivní programy představují v resortu školství, mládeže a tělovýchovy základní nástroj prevence, který je komplexním systémovým prvkem v realizaci preventivních aktivit v základních školách, středních školách a specifických školách apod.“ (MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, online)

Minimální preventivní plán je strukturován takovým způsobem, aby byl přínosem pro všechny žáky během jejich celé školní docházky. Vypracování minimálního preventivního plánu musí být v souladu s příslušným rámcově vzdělávacím programem, školním řádem a je součástí školního vzdělávacího plánu příslušné základní školy. Obsahově vychází z podmínek školy, které jsou základním faktorem pro stanovení krátkodobých a dlouhodobých cílů.

Miovský dále uvádí: *„MPP je konkrétním dokumentem školy zaměřeným na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Jeho součástí jsou též specifické intervence pomáhající žákům osvojit si takové znalosti, dovednosti a způsobilosti (nebo též*

kompetence), které efektivně snižují riziko výskytu případně rozvoje konkrétních forem rizikového chování.“ (MIOVSKÝ a kol., 2012: 14)

Minimální preventivní plán je závazný dokument, za nějž zodpovídá metodik prevence. Při jeho tvorbě by měli být zapojeni všichni pedagogičtí pracovníci. Minimální preventivní plán vychází z následujících dokumentů:

- *Platné školské dokumenty pro oblast primární prevence*
- *Koncepce primární prevence na úrovni celonárodní, kraje, obce*
- *Dlouhodobá preventivní strategie školy*
- *Školní a sankční řád*
- *Krizové plány*

Úplné znění je možno najít na stránkách MŠMT, včetně aktualizací informací. (MIOVSKÝ a kol., 2012: 15)

Při tvorbě minimálního preventivního plánu musí mít škola ujasněny základní poznatky. V první řadě se jedná o představu toho, co chceme. V této části se jedná především

o stanovení cílů, kterých chceme dosáhnout. Mezi základní cíle patří rozvoj kompetencí žáků. Zde jsou zahrnuty sociální dovednosti žáků ve vzájemných vztazích i k postavení sebe sama. Dále se jedná o pozitivní rozvoj v oblastech přijímání zodpovědnosti a schopnosti k řešení problémů. Žáci jsou dále vedeni k efektivnímu využívání pravidel. Stanovení cílů závisí na celkové spolupráci mezi učiteli, žáky a rodiči. Aby mohly být jednotlivé cíle efektivně naplněny, musí být jasně stanovené důvody, proč chceme tyto cíle naplnit. Cíle jednotlivých programů z předchozích období by měly být průběžně hodnoceny.

Na splnění cílů se podílí školní metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitelé, ale také jednotliví učitelé ve výuce. Často spolupracují se školním psychologem. Na realizaci preventivních programů bývají přizvány organizace zaměřující se na realizaci primární prevence. Škola vybírá preventivní programy na základě potřeb jednotlivých skupin.

Pokud chceme realizovat aktivity dané minimálním preventivním programem, volíme vhodné metody a strategie. Používané metody by měly být zaměřené

na budování pozitivního vztahu mezi učitelem a žákem. Jedná se získání vzájemného respektu a důvěry. Stejně tak je důležitá důvěra a vzájemný respekt mezi žáky. K jejich rozvoji se nejčastěji využívají techniky skupinové práce. Žáci se snaží o plnohodnotné zapojení všech členů skupiny. Cílem je najít společné řešení daného problému, vzájemná komunikace a naslouchání, respektování názoru a osvojení základních pravidel komunikace. Vzájemná spolupráce jednotlivých tříd bývá nejčastěji realizována formou celoškolských projektů. Vytvářejí se různorodé skupiny, do nichž jsou řazeny děti celé školy. Mladší žáci mají možnost získat a osvojit si dovednosti starších žáků, které pro ně mohou být vzorem. Starší žáci naopak mohou projevit získané schopnosti a dovednosti ve vztahu k mladším spolužákům. Mohou jim pomoci při vyjádření vlastního názoru, popř. při volbě správného řešení. Starší žáci se tak sami stávají učiteli.

Aktivita spadající do minimálního preventivního programu podléhá určitému časovému harmonogramu. Jednotlivé preventivní akce by měly být stanovené předem, aby nedošlo k jejich vzájemnému překřížení. Kromě časového rozvrhu se uvádí také místo konání. Většina organizací nabízejících preventivní programy jezdí do škol. Programy probíhají tímto způsobem především proto, aby nebyli žáci vytrženi ze svého prostředí a nedošlo tak ke změně chování. Školy vybírají preventivní programy také na základě finančního hlediska. Některé programy je možné využít na základě dotačního příspěvku, některé hradí škola, popř. hradí poměrnou část a žáci část platí sami.

Po ukončení každé akce musí být vypracováno průběžné hodnocení a záznam o tom, jak akce proběhla. Od výsledků jednotlivých akcí se odvíjí stanovení dalších cílů. Mezi základní aktivity, které jsou realizovány v rámci primární prevence, patří školní výlety a adaptační pobyty. Adaptační pobyty bývají nejčastěji využívány při stmelování nového kolektivu (první ročník SŠ), dále také např. na začátku školního roku, kdy se děti vrací do školy po prázdninovém odloučení. Dále se využívají kulturní programy a různé výchovné programy. Nedílnou součástí je stanovení kontaktního místa, o kterém by měli být žáci informováni. Nejčastěji tak dochází formou nástěnky, kde jsou odborníky poskytovány nejrůznější informace. Žákům by měla být připomínána důležitost odborného pracoviště, včetně zásad, ze kterých práce odborníků vychází, aby žáci získali důvěru a neváhali si přijít říct v případě potřeby o pomoc. (MIOVSKÝ a kol., 2012: 20)

4.3. Krizový plán

Krizový plán je dokument, který obsahuje závazné postupy při řešení krizových situací. Určuje odpovědnost jednotlivých zaměstnanců, včetně následných preventivních opáření. Dle Miovského obsahuje následující položky:

- „*Kdo provádí první pomoc*
- *Kdo komu hlásí v systému školy*
- *Kdo kam zapíše*
- *Kdo informuje zákonné zástupce žáka*
- *Kdo informuje Policii ČR, OSPOD*
- *Kdo informuje ostatní rodiče žáků*
- *Kdo informuje ostatní žáky*
- *Kdo informuje zřizovatele, média apod.*“ (MIOVSKÝ a kol., 2012: 27)

Některé základní školy mají krizové plány k dispozici na webových stránkách školy. K volně dostupným dokumentům patří také plán ZŠ Frýdek – Místek. Krizový plán je přílohou školního řádu a zabývá se následujícími tématy: alkohol, tabákové výrobky, OPL, šikana, záškoláctví, krádež, vandalismus, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování.

Krizový plán jednotlivých sociálně patologických jevů obsahuje nejprve základní charakteristiku, včetně právních norem.

Krizový plán – ZÁŠKOLÁCTVÍ

V krizovém plánu záškoláctví jsou uvedeny základní stanovy platné dle školního řádu. Zahrnuje podmínky omlouvání nepřítomnosti žáka (kdo žáka může omluvit, lhůta, odůvodnění, způsob omluvení), dále zahrnuje postupy předem známých dlouhodobých absencí (rodinná dovolená, ozdravný pobyt), postupy při odcházení žáka ze školy v průběhu vyučování.

Krizový plán dále obsahuje opatření za neomluvené absence, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy. Počet hodin spadajících do jednotlivých kázeňských opatření se řídí směrnicemi školního řádu. V případě vyššího počtu neomluvených hodin je udělen 2., a 3. stupeň z chování. V případě zjištění záškoláctví se zjišťují příčiny neomluvených hodin.

Dále musí být předem stanoveno, kdo problém řeší a s kým spolupracuje. Základní pilíř při řešení záškoláctví tvoří třídní učitel, dále pak vedení školy, školní poradenské pracoviště, pedagogicko psychologická poradna, OSPOD, Policie ČR. (*Základní škola Frýdek-Místek*, online)

4.4. Metodické pokyny MŠMT

MŠMT vydalo metodická doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže. Doporučení jsou k dispozici na internetových stránkách MŠMT.

V doporučeních je definována základní terminologie sociálně patologických jevů, začlenění prevence do školních vzdělávacích programů, dále jsou zde definovány jednotlivé instituce, minimální preventivní program a v neposlední řadě doporučované postupy škol a školských zařízení při výskytu projevů sociálně patologických jevů.

„Doporučení jsou vydána pro následující sociálně patologické jevy:

- *Návykové látky*
- *Rizikové chování v dopravě*
- *Poruchy příjmu potravy*
- *Alkohol*
- *Syndrom CAN*
- *Školní šikanování*
- *Kyberšikana*
- *Homofobie*
- *Vandalismus*
- *Záškoláctví*
- *Krádeže*
- *Tabák*
- *Krizové situace spojené s násilím*
- *Netolismus*
- *Sebepoškozování*
- *Domácí násilí apod.“*

(MŠMT. *Metodické dokumenty*, online)

5. ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE

Školní metodik prevence je součástí pedagogického sboru. Do funkce je jmenován ředitelem školy, podmínkou je získané odborné vzdělání, které je dané vyhláškou č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. Absolvované studium musí trvat nejméně 250 vyučovacími hodinami, součástí závěrečné zkoušky je obhajoba závěrečné práce a závěrečná zkouška před komisí.

Náplň práce metodika prevence je především prevence a pozorování chování dětí. Zjišťuje negativní projevy chování a v rámci své funkce se snaží o jejich nápravu.

Náplň práce školního metodika prevence řídí vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, dále pokyn MŠMT č. j. 20 006/2007 – 51 k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních.

Konkrétní formu náplně práce vymezuje příloha 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb. Standardní činnost metodika prevence je dělena na tři části:

- a) Metodické a koordinační činnosti
- b) Informační činnosti
- c) Poradenské činnosti (KNOTOVÁ a kol., 2014: 51 – 53)

Oblastí, které má na starosti a za které zodpovídá školní metodik prevence, přibývá. Pedagog, který plní funkci školního metodika prevence, nemá nijak snížený úvazek. Tuto funkci tedy vykonává nad rámec úvazku, což je časově poměrně náročné. Tuto skutečnost potvrdil také sám metodik prevence při rozhovoru. Rozhovor byl zaměřen mj. také na výhody a nevýhody funkce metodika prevence z jeho pohledu.

Na základě rozhovoru lze uvést následující výhody:

- Možnost pomoci žákům při řešení problémů doma i ve školním prostředí
- Možnost nasměrovat žáky z hlediska prevence
- Zaměřit se na preventivní programy tak, aby byly v daném ročníku platné – dělat prevenci kouření v 9. třídě je pozdě, většina už kouří
- Spolupráce s DD – pravidelné konzultace k jednotlivým žákům
- Pravidelné konzultace s problémovými žáky a jejich rodiči – možnost nápravy
- Odpolední poradna pro žáky a rodiče

Na základě rozhovoru lze uvést následující nevýhody:

- V práci učitele hodiny navíc – výchovný poradce má tyto hodiny do úvazku
- Problém ve spolupráci s OSPOD, často jim připadá zbytečné řešit problém, pokud již nepřekračuje zákon – účast pracovníků na schůzkách s rodiči při řešení problému
- Nedostatek času na další možné studium, samostudium
- Občas neochota kolegů při tvoření preventivních programů a jejich provedení ve třídě

Školní metodik prevence (stejně jako další odborní pracovníci) musí mít ve škole vymezené místo pro své poradenské pracoviště. Pracoviště by mělo být řádně označené, včetně provozních hodin. Nesmí chybět kontakt na pracovníky pro případné sjednání individuální schůzky.

Školní metodik prevence prochází řadou rolí. Metodik při rozhovoru uvedl: „*Jsem pozorovatelem, poradcem, informátorem, konzultantem a zároveň koordinátorem. Jedná se o role, které jsou vzájemně propojené, a plnění všech aspektů daných rolí vede k řešení problému. Spolupráce s institucemi i rodinnými příslušníky bývá časově i psychicky náročná.*“

6. CERTIFIKOVANÉ ORGANIZACE A PROGRAMY PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

MŠMT udělilo v roce 2014 certifikát odborné způsobilosti následujícím organizacím.

6.1. KLUB ZÁMEK – centrum prevence Třebíč – www.klubzamek.cz

KLUB ZÁMEK se snaží o rozšíření informací v oblasti rizikového chování mezi žáky. Při zajišťování realizace preventivních programů vychází z přesně definovaných zásad, které striktně dodržuje.

6.1.1. Zajištění programu

V případě, že má škola zájem o některý z nabízených programů, kontaktuje pověřený zástupce KLUB ZÁMEK. Poté dojde k osobní schůzce, kde je stanoven termín uskutečnění programu. Aby mohly být zajištěny nejvhodnější metody a techniky práce, musí třídní učitel vyplnit vstupní dotazník, jehož prostřednictvím získají lektoři základní informace o třídě, do které mají přijít. Před zahájením programu konzultují lektoři průběh s třídním učitelem. Následná diskuze probíhá po ukončení programu. Z každého programu je vypracována zpráva, kterou centrum posílá do školy metodikovi prevence. Metodik prevence zodpovídá za předání zprávy třídnímu učiteli.

6.1.2. Zásady

Aby mohli lektoři zvolit správný způsob práce, potřebují předem znát prostředí, ve kterém mají působit. Hlavní spojencem při jejich práci je třídní učitel, který by je měl podrobně a pravdivě informovat o tom, co se v jeho třídě zrovna odehrává. Lektoři pracují zejména s interaktivními a zážitkovými metodami práce. Žáci jsou tak vtaženi přímo do děje a stávají se hlavními aktéry programu. Témata, která KLUB nabízí, jsou vybírána dle jejich aktuálnosti a přiměřenosti k věku. Pokud předá škola všechny potřebné informace, programy navazují na minimální preventivní plán školy a zároveň umožňují další návaznost při následné výuce.

6.1.3. Tematické bloky

Programy jsou přizpůsobeny potřebám jednotlivých ročníků. Souhrnná nabídka zahrnuje následující témata: Pohodová třída (6. ročník), Stop drogám (7. ročník), Hodnota sexuality (8. ročník), Na jedné Zemi (8. – 9. ročník), Co se sluší (9. ročník). Novinkami v nabídce programu jsou témata: Masmédia a reklamy (6. – 9. ročník), Rizikové chování (6. – 9. ročník).

Pro jednu třídu jsou určeny dva preventivní programy po třech hodinách. Mezi jednotlivými částmi se doporučuje odstup ve lhůtě minimálně jednoho měsíce. Cena za jednu třídu se pohybuje v cenové relaci 1800 Kč.

(Primární prevence – informační brožura, online)

6.2. Madio, o.s. – www.madio.cz

Organizace Madio, o. s. nabízí komplexní certifikované programy zaměřené na vztahy pro ZŠ a SŠ. V jejich nabídce si může vybrat z následujících témat:

Programy pro 1. stupeň:

- Zdraví, Nebezpečí návykových látek
- Buď sám sebou – řekni drogám NE!

Programy pro 2. stupeň:

6. a 7. ročník

- Nebezpečí zvané drogy
- Chci být v pohodě – zdravý životní styl
- Nepřehlížej!

8. a 9. ročník

- Umění komunikace
- Drogy
- Sex a nezávazné vztahy
- Nepřehlížej!

Programy probíhají prostřednictvím tří dvouhodinových bloků během školního roku. Mezi preferované techniky patří interaktivní metody, diskuze, interaktivní hry,

modelové situace, hry orientované na pohyb a celkové uvolnění. Podmínkou realizace programu je přítomnost třídní učitele (ve výjimečných případech učitele, který je se situací ve třídě dobře obeznámen. V nabídce organizace jsou rovněž programy určené pro studenty středních škol. (*Madio*, online)

6.3. Sdružení Podané ruce – www.podaneruce.cz

Prostřednictvím spolupráce Sdružení Podané ruce a Oblastní charity Třebíč začalo fungovat Centrum prevence drogové závislosti v Třebíči. Cílem práce Sdružení je chránit společnost před možnými negativními důsledky zneužívání návykových látek. Cílovými skupinami jsou žáci všech typů škol. Lektoři se snaží o podporu rozvoje obranných schopností vůči rizikovým faktorům. Výběr programů koresponduje s obsahem minimálního preventivního programu a vychází z podmínek školského zařízení. Do preventivního programu je zařazen také třídní učitel.

Programy jsou založeny na prožitkových metodách. Jsou využívány formy dramatické hry, improvizace, interaktivní hry.

- *Příběh Moniky – experimenty s marihuanou*
- *Kudy? Tudy!*
- *Program „Na zdraví?“*
- *Program selektivní prevence (Podané ruce, online)*

Kromě výše uvedených organizací získaly certifikát MŠMT ještě následující organizace. K podrobnější charakteristice byly vybrány organizace vzhledem k jejich vzdálenosti.

- Občanské sdružení Leccos – www.leccos.cz
- Pedagogicko – psychologická poradna Brno – www.pppbrno.cz
- Prev-Centrum, o. s. – www.prevcentrum.cz
- Portimo, o. p. s. – www.portimo.cz
- Centrum protidrogové prevence a terapie, o. p. s. – www.cppt.cz
- PROSPE, o. s. – www.prospe.cz (MŠMT, online)

7. Občanské sdružení „VOLÁNÍ NADĚJE“

Sdružení VOLÁNÍ NADĚJE se snaží upozornit na problémové situace, do kterých se mohou žáci dostat. Programy jsou realizovány pomocí výchovně – vzdělávacích komiksů. Materiály jsou školám nabízeny jako preventivní doplněk k výuce. Jednotlivá témata jsou rozdělena do jednotlivých balíčků. V současné době je k dispozici 12 výukových balíčků. Každý balíček je vybaven brožurou, tzv. Metodickými pokyny. Pokyny obsahují základní charakteristiku edice vzdělávacích komiksů, včetně doporučení referenta pro prevenci sociálně patologických jevů. Dále jsou zde uvedena kritéria, komu jsou komiksy určeny. Příběhy jsou strukturovány tak, aby upozornily na kritickou situaci, do které se žáci mohou dostat. Často se tak může stát bez vlastního přičinění. Atraktivním přínosem je zapojení známých osobností. V příbězích tak můžeme vidět např. Zdeňka Trošku, Věru Špinarovou, Ivu Frühlingovou, Michala Malátného, Richarda Krajčá, Václava Vydru, Jiřího Mádlu a další.

Metodické pokyny dále obsahují návod, jak s balíčky pracovat, technický popis. V neposlední řadě obsahují popis příběhu a náměty k diskuzi. Příběhy jsou dostupné v české a anglické verzi.

OBSAH BALÍČKŮ:

Školský portál Pardubického kraje předkládá následující charakteristiku balíčků:

Balíček č. 1

SEBEVRAŽDA (dívka má problémy ve vztahu, problémy řeší úvahami o sebevraždě)

ÚTOČNÍCI (napadání bezdomovců)

POLICISTA (falešná identita)

Balíček č. 2

BRIGÁDA (závist a pomluvy)

ZNÁSILNĚNÍ (schůzka s neznámým člověkem)

SOUSED (láska a přátelství)

Balíček č. 3

TĚHOTENSTVÍ (náhodná známost, nechráněný sex)

HRÁČ (závislost na automatech)

NEMOCNICE (krádež léků na předpis)

Balíček č. 4

RASISMUS (obvinění na základě předsudků)

ALKOHOL (opíjení nezletilých)

NÁSILNÍK (důvěra v cizí lidi)

Balíček č. 5

ZÁVIST (kamarádka závidí nového přítele, prostřednictvím pomluv jim kazí vztah)

ŽÁRLIVOST (psychické a fyzické týrání)

DIETA

Balíček č. 6

ŠIKANA (šikana mladšího spolužáka)

ZLODĚJKA (krádež oblečení)

DOMÁCÍ NÁSILÍ (vztah s nevlastním otcem)

Balíček č. 7

DVOJČATA (vztahy mezi dvojčaty)

LÁSKA Z NETU (seznamování přes internet)

ZÁŠKOLÁCTVÍ (špatná parta)

RASISMUS (obvinění z krádeže)

Balíček č. 8

KRÁDEŽ (krádež oblečení v obchodě)

LHÁŘKA (vymyšlená lež o vztahu s učitelem)

ROMÁNEK (vztah dívky s matčíným přítelem)

ZVÍŘÁTKO (rodiče nedovolí domácí zvíře – útěk z domova)

Balíček č. 9

KOUŘENÍ

SKLENIČKA

AGRESE (šikana starších spolužáků)

Balíček č. 10

KYBERŠIKANA (zesměšňování prostřednictvím internetu)

KŘIVÉ OBVINĚNÍ (křivé obvinění ze zneužití)

PEDOFIL (muž ohrožuje dívky v okolí školy)

Balíček č. 11

VÝTRŽNÍCI (zanedbaná výchova, záškoláctví, krádeže)

SEXUÁLNÍ OBTĚŽOVÁNÍ (dívka obtěžovaná přítelem matky)

PŮJČKA (finanční gramotnost, vymáhání dluhů)

Balíček č. 12

ALKOHOL (užívání alkoholu ve škole)

AGRESIVITA (získávání pozornosti násilím)

KYBERŠIKANA (falešný profil na facebooku)

(Klíče ke vzdělání, online)

Jednotlivé balíčky zahrnují aktuální témata. Role jsou obsazovány herci, kteří věkově odpovídají příslušným ročníkům. Žáci se tak mohou snáz ztotožnit s hlavním hrdinou, vžít se do jeho situace a zvážit, jak by se v dané situaci choval on sám. Dle mého názoru se jedná o velmi atraktivní materiál. Žáci mohou příběhy doplnit vlastními zkušenostmi, popř. zkušenosti někoho z blízkého okolí. Velkým přínosem je možnost se vrátit ke konkrétním situacím jednotlivých příběhů, které žáky zaujmou a o nichž chtějí diskutovat. S balíčky této edice jsem měla možnost osobně pracovat. Průběh vlastní realizace prevence s využitím výše popsaných výukových materiálů bude nedílnou součástí praktické části.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. CÍLE A METODOLOGICKÝ POSTUP VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

1.1. Cíle výzkumného šetření

Diplomová práce je zaměřena na vlastní realizaci programu v oblasti primární prevence v prostředí základní školy. Přestože jsou preventivní programy realizovány ve školských zařízeních v dostatečné míře, dochází u žáků k výskytu rizikového chování. Prevence je jedním ze stěžejních faktorů, o které se pedagogové opírají. V rámci vlastní realizace prevence jsem v první části využila výukové materiály vydané Občanským sdružením VOLÁNÍ NADĚJE. Další částí bylo ověřování vlastních návrhů pracovních listů zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů. Ověřování bylo provedeno na druhém stupni ZŠ ve spolupráci s vyučujícími a žáky absolvujícími různě zaměřené aktivity preventivních programů.

Specifickým cílem byl pokus o vlastní návrhy materiálů určených k realizaci primární prevence na ZŠ. Dále pak jejich ověřování a získání zpětné vazby od žáků absolvujících dané aktivity.

1.2. Metody výzkumného šetření

Základním faktorem při tvorbě pracovních listů bylo rozdělení dle jednotlivých ročníků. Tematické rozdělení jednotlivých ročníků vychází z obsahů preventivních balíčků „Volání naděje“. Pro pracovní listy byla vytvořena základní struktura, do které je možno dosazovat jednotlivá témata. Kompozici jednotlivých pracovních listů lze obměnit či doplnit dle potřeby a aktuálního složení třídy. Pro žáky šesté třídy je možno návrh použít pro témata krádeže, závisti a šikany. Pro žáky sedmé třídy záškoláctví a sociálních sítí, vzájemné vztahy ve třídě, pro žáky osmého ročníku problematiku diety a návykových látek, pro žáky devátých tříd se hodí téma trestní odpovědnosti, nebezpečí internetu, kouření. V rámci projektových dnů byly vytvořeny výukové bloky zaměřené na problematiku reklamy, jejímž prostřednictvím se k žákům dostávají sociálně patologické jevy nejčastěji (zejména reklamy na tabákové výrobky a alkoholu). Důraz byl kladen především na pochopení problematiky manipulativních technik, které jsou při reklamách využívány a mohou vést k podnětu užívání návykových látek. Dále pak na práci s informacemi (rozvoj schopností informace třídit, včetně důležitosti ověřování informací).

V případě úpravy náročnosti obsahu pracovních listů lze jednotlivá témata využít ve všech třídách. Každá třída je složena z individuálních jednotlivců, časové dotace jsou proto chápány pouze jako orientační, nikoliv jako závazné. Pro opakované použití pracovních listů je vhodné jejich jednotlivé části doplňovat poznatky zachycenými přímo v průběhu ověřování.

Součástí přípravy pracovních listů jsou metodické pokyny. Metodika zahrnuje použité metody (možné varianty užití). Pracovní listy jsou zaměřeny na kreativní a individuální tvorbu samotných žáků. Úkoly s jediným správným řešením jsou použity minimálně. Jednotlivé návrhy jsou opatřeny komentářem a rozбором použitých postupů a metod.

Po dokončení realizace jednotlivých částí (realizace prevence dle vybraných výukových programů a ověřování vlastních návrhů pracovních listů) byly žáci požádáni o vyplnění dotazníků, jejichž prostřednictvím byla získána zpětná vazba. Dotazník byl rozdělen do dvou fází. V první fázi žáci odpovídali na obecné informace týkající se prevence, v druhé fázi byl dotazník zaměřen přímo na situaci ve třídě.

1.3. Výzkumný soubor

Výzkumným souborem byli žáci ZŠ, u nichž byly realizovány výukové preventivní programy. Jednalo se o žáky 2. stupně ZŠ. Celkem se zúčastnilo 90 žáků, z toho 26 žáků 6. třídy, 21 žáků 7. třídy, 23 žáků 8. třídy, 21 žáků 9. třídy. Dílčí výsledky první části dotazníku jsou zpracovány souhrnně z celého druhého stupně, dílčí výsledky druhé fáze dotazníku zaměřené na vztahy jednotlivých tříd jsou rozpracovány dle jednotlivých tříd.

Dotazník zaměřený na ověřování pracovních listů byl vyhodnocen souhrnně z celého 2. stupně.

1.4. Organizace výzkumu

V únoru roku 2016 jsem v rámci akce „Týden prevence“ realizovala výuku dle dostupných výukových materiálů a ověřování vlastních návrhů pracovních listů. Oslovila jsem také vyučující občanské výchovy s žádostí o spolupráci a o povolení provedení výzkumu v jejich vyučovacích hodinách.

Výzkumná data byla získána v hodinách občanské výchovy a osobnostně sociální výchovy v časovém rozmezí 1. – 19. února 2016. Žáci byli informováni o tom, za jakým účelem dotazník vyplňují, o anonymitě dotazníku a dále o časové náročnosti vyplnění. Veškeré informace získané na základě tohoto výzkumu jsou pokládány za důvěrné a je s nimi nakládáno dle zákona o ochraně osobních údajů.

2. VLASTNÍ REALIZACE PRIMÁRNÍ PREVENCE

V rámci akce „Týden prevence“ jsem realizovala vlastní výuku dostupných výukových materiálů z edice vydané Občanským sdružením Volání naděje. Tématy výukové lekce byla krádež a závist.

Nejprve jsme se s žáky podívali na komiks s názvem „Krádež“. Kromě samotného činu krádeže se v příběhu vyskytlo manipulativní jednání a citové vydírání. Po zhlédnutí příběhu proběhla diskuze, ve které jsme probrali chování účastníků, charakterizovali jsme jejich dobré a špatné vlastnosti, navrhovali jsme řešení, jak by bylo možné situaci lépe zvládnout. Dále žáci prostřednictvím myšlenkové mapy shrnuli, co je to krádež, její příčiny, důsledky a možné formy prevence. Další aktivitou byla „Ruka sebevědomí“. Cílem této aktivity bylo uvědomit si silné a slabé vlastnosti. V závěru žáci došli ke shrnutí, jak mohou silné vlastnosti využít ve svůj prospěch a jakými způsoby mohou na slabých stránkách zapracovat.

V druhém příběhu „Závist“ se objevilo také lhaní, nedůvěra, důležitost toho, jak moc známe své kamarády a co o nich víme. U tohoto příběhu byla použita aktivita s názvem „Já jsem... (doplň své jméno)“. Cílem bylo uvědomění si toho, jaký jsem, co je pro mě důležité, čeho si na sobě vážím. Následovalo shrnutí příběhu a vyvození poučení, která vycházela z obsahu příběhu.

V rámci skupinové práce měli žáci za úkol vytvořit desatero k následujícímu zadání:

„LEPŠÍ MOŽNOSTI“ – „*Někdo Tě přemlouvá k něčemu, co je špatné, co nechceš, s čím nesouhlasíš. Jak se bránit?*“

Závěrem celého bloku bylo shrnutí: „*Co mi přinesl týden prevence?*“, které žáci vypracovali individuálně.

Závěrem je možno říci, že do výše uvedených aktivit se žáci zapojili aktivně, reagovali na zadané otázky, diskutovali rovněž mezi sebou. Vzájemná diskuze probíhala zejména při skupinové práci. Příběhy navazovaly na předchozí práci v předmětu osobnostně sociální výchova, kde se žáci zabývali komunikací, vlastními názory (jejich utvářením a výběrem vhodných argumentů k jejich obhajobě). Žáci si uvědomili, kde jsou jejich silné a slabé stránky.

Dalším výukovým blokem bylo téma „Znásilnění“. Při realizaci tohoto bloku žáci navazovali na četbu v literatuře, která se týká francouzské periferie, postavení žen ve společnosti, prostituce, vztahů mezi lidmi, sobeckosti. Jednalo se o texty francouzského autora Guy de Maupassanta – Kulička, Muška.

Po zhlédnutí příběhu jsme diskutovali o nebezpečných situacích, ve kterých se můžeme ocitnout a o možných následcích.

Žáci ve skupinách měli za úkol vytvořit desatero k zadaným tématům:

- Desatero bezpečnosti
- Falešná brigáda (falešné inzeráty, cizina – únos, nucená prostituce)
- Nebezpečné situace – pro x proti
- Linka bezpečí

Žáci se zapojili do jednotlivých částí aktivně, diskutovali při skupinové práci. Výukové práce jsme si vystavili ve třídě.

2.1. Dílčí výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkový průzkum lze rozdělit na dvě části. V první části vyplňovali žáci dotazník zaměřený na obecné informace ohledně prevence a sociálně patologických jevů. Celkem odpovídalo 90 respondentů. Dotazník byl sestaven z otevřených otázek, jednotlivé odpovědi byly seřazeny dle podobnosti významu do skupin a do grafu byly zařazeny dle nadřazené kategorie.

V druhé části byl dotazník zaměřen na vzájemné vztahy v konkrétních třídách. Cílem bylo zjištění případného výskytu nežádoucích sociálně patologických jevů. Žáci byli seznámeni s účely dotazníku, včetně zajištění diskrétnosti při zpracování získaných dat. Při zadávání dotazníku byl kladen důraz především na to, aby žáci pochopili, že se jedná o zjištění faktu, zda se v jejich třídě neskrývá problém, který by potřeboval okamžité řešení a žák, který by potřeboval pomoc. Po vzájemném vysvětlení pokynů a připomínek jsme přistoupili k samotnému vyplňování dotazníků.

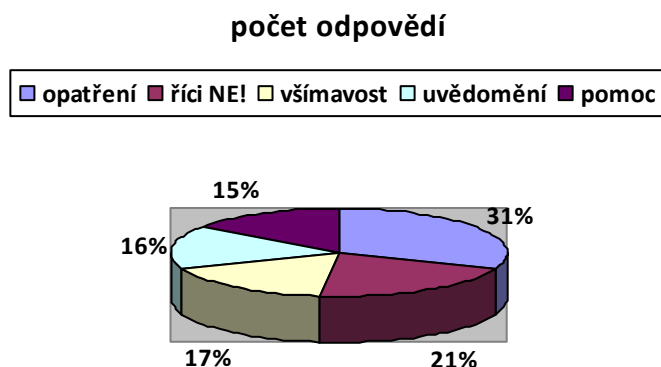
2.1.1. Analýza výsledků dotazníků – 1. část

Dotazník byl nazván “Co víš o sociálně patologických jevech a jejich prevenci?” Skládal se z pěti otázek:

1. Co je to prevence?
2. Jaké sociálně patologické jevy znáš?
3. Jaké jsou příčiny výskytu sociálně patologických jevů?
4. Jak vnímáš projevy sociálně patologického chování?
5. Myslíš si, že je prevence důležitá?

Otázka č. 1 – Co je to prevence?

Z odpovědí žáků vyplynulo, že v podstatné většině vnímají prevenci především jako opatření (90 hlasů), schopnost – naučit se říci NE! (60 hlasů), nepřehlížet projevy sociálně patologického jednání (50 hlasů), uvědomit si, co je špatné (46 hlasů), pomoc (43 hlasů).

Graf 1: CO JE TO PREVENCE?

Otázka č. 2 – Jaké sociálně patologické jevy znáš?

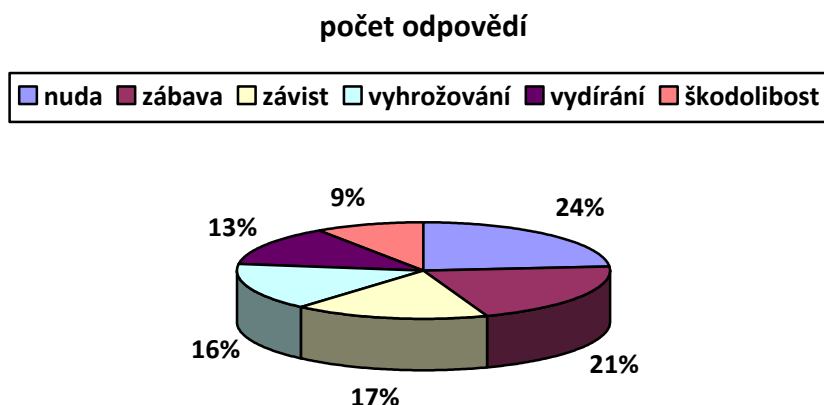
Jednoznačnou odpovědí, kterou žáci volili, byla šikana (98 hlasů), užívání návykových látek (87 hlasů), záškoláctví 62 (hlasů), krádež (30 hlasů), lhaní (28 hlasů), vandalismus (10 hlasů).

Graf 2: JAKÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEvy ZNÁŠ?

Otázka č. 3 – Jaké jsou příčiny výskytu sociálně patologických jevů?

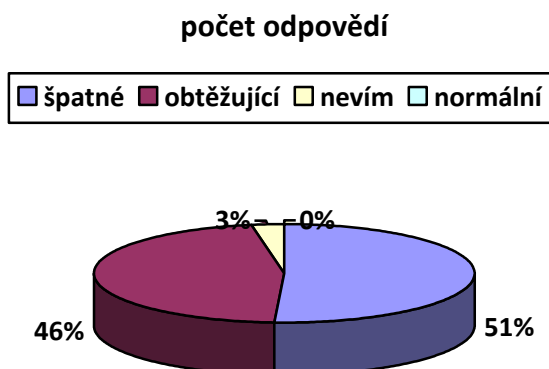
Za nejčastější příčiny sociálně patologických jevů žáci považují nuda (75 hlasů), zábavu (67 hlasů), závist (54 hlasů), vyhrožování (50 hlasů), vydírání (43 hlasů), škodolibost (30 hlasů).

Graf 3: JAKÉ JSOU PŘÍČINY VÝSKYTU SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ?

Otázka č. 4 – Jak vnímáš projevy sociálně patologického chování?

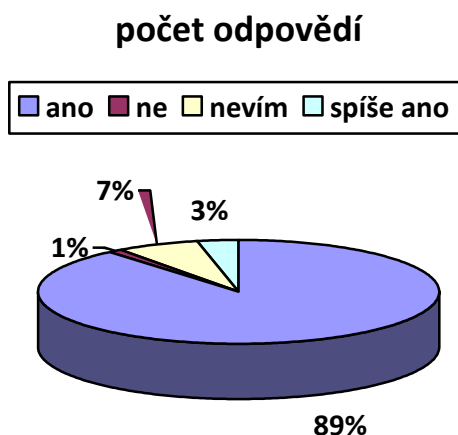
V této otázce volili žáci následující možnosti: špatné (90 hlasů), normální (0 hlasů), obtěžující (82 hlasů), nevím (5 hlasů).

Graf 4: JAK VNÍMÁŠ PROJEVY SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉHO CHOVÁNÍ?

Otázka č. 5 - Myslíš si, že je prevence důležitá?

V této otázce zvolilo jednoznačně odpověď ANO - 83 žáků, NE - 1 žák, NEVÍM - 3 žáci.

Graf 5: MYSLÍŠ SI, ŽE JE PREVENCE DŮLEŽITÁ?

Shrnutí:

Po vyhodnocení odpovědí zaznamenaných v dotaznících je možné říci, že žáci vnímají prevenci jako přínosnou aktivitu. Představuje pro ně určitou formu ochrany. Žáci jsou přesvědčeni, že prostřednictvím prevence se mohou před sociálně patologickými jevy ochránit. Disponují základním přehledem o tom, jaké jednání je řazeno mezi sociálně patologické jevy, včetně příčin, které vedou k takovému jednání. Dále je z výsledků jednoznačně viditelné, že žáci zaujímají k sociálně patologickému jednání odmítavý postoj. Výše zaznamenané odpovědi jsou v souladu s přesvědčením, že je pro žáky prevence nejen přínosná, ale zároveň důležitá.

2.1.2. Analýza výsledků dotazníků – 2. část

6. třída

Druhé části dotazníků se zúčastnilo 26 žáků, z toho 18 dívek a 8 chlapců. Při rozboru získaných dat nebyla zjištěna žádná výchylka, která by naznačovala případný výskyt sociálně patologického jevu.

1. V otázce č. 1 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Karolína (9x), Jakub (6x), Dominika (5x).

2. V otázce č. 2 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Šárka (8x), Michal (4x), Filip (2x).

3. V otázce č. 3 se objevila jména: Karolína (9x), Tomáš (4x), Aneta (3x).

4. Ve většině případů zůstala políčka nevyplněná. Jména, která se v některých dotaznících objevila, se neopakovala.

5. Na vybraných pozicích se nejčastěji opakovala jména shodná s výběrem v otázce č. 1.

6. Vyhodnocení odpovědí na následující otázky:

a. Ve třídě se cítím bezpečně.	23 x ano – 3 x ne (někdy)
b. Vzájemné konflikty	5 x ano – 21 x ne
c. Vzájemné ubližování	0 x ano – 26 x ne
d. Spolupráce	22 x ano – 4 x ne

7. Vyhodnocení způsobů ubližování:

a. Tělesné násilí	0 x ano – 26 x ne
b. Posměch, naschvály	0 x ano – 26 x ne
c. Neupřímnost, lež	6 x ano – 20 x ne
d. Ztráta věcí, peněz	0 x ano – 26 x ne

8. Z odpovědí vyplynulo, že žáci vidí pohodu zejména v tom, že si vzájemně povídají, usmívají se na sebe, jsou na sebe hodní, pomáhají si.

9. Dle odpovědí žáků pohodu kazí občasné hádky mezi děvčaty, jejichž důvody jsou převážně malicherné. Dále se pak mezi nimi objevují pomluvy, občas se mezi sebou „spolčují“. Situace však netrvá dlouho. Dívky, které se spolu baví jeden den, se druhý den baví již s někým jiným. Chování dívek charakterizovali shodně především chlapci.

10. Žáci zvolili známku 1-2.

11. Žáci považují realizaci prevence prostřednictvím výukových preventivních programů za přínosné a žádoucí. Nejrady mají tzv. „živé“ přednášky, kde si probíranou situaci prošel sám přednášející, popř. je takový člověk přímým hostem přednášky. Důležitá je pro ně především možnost zpětné vazby. V případě otázek se jim dostává přímé odpovědi. Celou problematiku tak vidí nejenom z teoretického pohledu, nýbrž mají možnost proniknout do hloubky problému.

12. V případě, že by žáci zaznamenali, že někdo v kolektivu jinému spolužákovi ubližuje, upozornili by ho na jeho nežádoucí chování. V případě, že by se jednání opakovalo, oslovili by třídního učitele.

7. třída

Druhé části dotazníků se zúčastnilo 20 žáků, z toho 9 dívek a 11 chlapců. Při rozboru získaných dat nebyla zjištěna žádná výchylka, která by naznačovala případný výskyt sociálně patologického jevu.

1. V otázce č. 1 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Ondřej (9x), Jakub (6x), Dominika (3x).

2. V otázce č. 2 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Marek (3x), Klára (3x), Jiří (2x).

3. V otázce č. 3 se objevila jména: Michaela (9x), Adéla (6x), Kateřina (4x).

4. Ve většině případů zůstala políčka nevyplněná. Jména, která se v některých dotaznících objevila, se neopakovala.

5. Žáci by nejčastěji chtěli pracovat: Michaela (5x), Tereza (5x), Jakub (3x). Jména dalších spolužáků získala jeden až dva hlasy.

6. Vyhodnocení odpovědí na následující otázky:

a. Ve třídě se cítím bezpečně.	20 x ano – 0 x ne
b. Vzájemné konflikty (ve sportu)	2 x ano – 18 x ne
c. Vzájemné ubližování	0 x ano – 20 x ne
d. Spolupráce	20 x ano – 0x ne

7. Vyhodnocení způsobů ubližování:

a. Tělesné násilí	0 x ano – 20 x ne
b. Posměch, naschvály	0 x ano – 20 x ne
c. Neupřímnost, lež	1 x ano – 19 x ne
d. Ztráta věcí, peněz	0 x ano – 20 x ne

8. Z odpovědí vyplynulo, že žáci vidí pohodu zejména v tom, že si vzájemně povídají, usmívají se na sebe, jsou na sebe hodní, pomáhají si (zejména při opisování domácích úkolů)

9. Ve třídě převažují početně chlapci. Na rozdíl od předchozí třídy nemají tudíž dívky tolik prostoru k vzájemnému spolčování. Naopak dochází k předvádění před spolužáky a k projevům náznaků o upoutání pozornosti.

10. Žáci zvolili známku 1.

11. Žáci považují realizaci prevence prostřednictvím výukových preventivních programů za přínosné a žádoucí stejně jako předchozí třída.

Kromě tzv. „živých přednášek“ mají rádi programy, do kterých se mohou sami zapojit, např. dramatizace příběhu, pantomima, hudební programy.

12. Při řešení případného problému s projevy nežádoucího jednání by žáci postupovali shodně s žáky 6. třídy.

8. třída

Druhé části dotazníků se zúčastnilo 23 žáků, z toho 13 dívek a 10 chlapců. Při rozboru získaných dat nebyla zjištěna žádná výchylka, která by naznačovala případný výskyt sociálně patologického jevu.

1. V otázce č. 1 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Tomáš (9x), Denisa (7x), Michal (3x).

2. V otázce č. 2 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Jakub (3x), Klára (2x), Hana (2x).

3. V otázce č. 3 se objevila jména: Ondřej (10x), Eliška (5x), Kristýna (4x).

4. Ve většině případů zůstala políčka nevyplněná. Jména, která se v některých dotaznících objevila, se neopakovala.

5. Žáci by nejčastěji chtěli pracovat s Ondřejem.

6. Vyhodnocení odpovědí na následující otázky:

a. Ve třídě se cítím bezpečně.	23 x ano – 0 x ne
b. Vzájemné konflikty	4 x ano – 19 x ne
c. Vzájemné ubližování	0 x ano – 23 x ne
d. Spolupráce	20 x ano – 3x ne (samostatná práce)

7. Vyhodnocení způsobů ubližování:

a. Tělesné násilí	0 x ano – 23 x ne
b. Posměch, naschvály	0 x ano – 23 x ne
c. Neupřímnost, lež	5 x ano – 18 x ne
d. Ztráta věcí, peněz	0 x ano – 23 x ne

8. Z odpovědí vyplynulo, že se žáci vidí jako normální třída, kde občas někdo s někým nesouhlasí, občas se pohádá, a pak spolu nemluví. Tento stav je však pouze přechodný. Dokáží si o věcech promluvit.

9. Ve třídě nevládne pohoda ve chvíli, když se má psát nějaký test. Všichni se učí na poslední chvíli, nikdo si s nikým nechce povídat.

10. Žáci zvolili známku 1-2.

11. Žáci občas vítají realizaci preventivních programů s nadšením, protože si myslí, že se nebudou muset v daný den učit.

12. Při řešení případného problému s projevy nežádoucího jednání by se žáci obrátili na výchovného poradce a schránku důvěry.

9. třída

Druhé části dotazníků se zúčastnilo 21 žáků, z toho 8 dívek a 13 chlapců. Při rozboru získaných dat nebyla zjištěna žádná výchylka, která by naznačovala případný výskyt sociálně patologického jevu.

1. V otázce č. 1 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Roman (8x), Jiří (6x), Jana (3x).

2. V otázce č. 2 byli nejčastěji zvoleni na první tři pozice: Antonín (4x), Petra (2x). Poslední pozice nebyla buď vyplněna, v dalších případech se jména střídala.

3. V otázce č. 3 se objevila jména: Roman (7x), Michaela (3x), Martin (3x).

4. Žáci si myslí, že jsou všichni kamarádi, přestože každý tráví čas s jinou skupinou kamarádů. Myslí si, že by si navzájem nikdo pomoc neodmítl

5. Žáci by nejčastěji chtěli pracovat s: Michaela (6x), Aneta (6x), Roman (3x).

6. Vyhodnocení odpovědí na následující otázky:

a. Ve třídě se cítím bezpečně.	21 x ano – 0 x ne
b. Vzájemné konflikty (skupinová práce)	5 x ano – 16 x ne
c. Vzájemné ubližování	0 x ano – 21 x ne
d. Spolupráce	21 x ano – 0x ne

7. Vyhodnocení způsobů ubližování:

a. Tělesné násilí	0 x ano – 21 x ne
b. Posměch, naschvály	0 x ano – 21 x ne
c. Neupřímnost, lež	0 x ano – 21 x ne
d. Ztráta věcí, peněz	0 x ano – 21 x ne

8. Jak již bylo uvedeno výše, žáci si uvědomují, že ve třídě každý tráví čas v různých skupinách. Dle zaznamenaných odpovědí lze říci, že se skupinky tvoří zejména podle zájmů. Žáci spolu navštěvují společné aktivity. Přestože se „nekamarádi“ každý s každým, považují se za dobrý kolektiv, ve kterém panuje pohoda a přátelská atmosféra.

9. Žáci jsou přesvědčeni, že u nich pohoda vládne stále.

10. Žáci zvolili známku 1. (pozn. 4x se objevila u jedničky hvězdička)

11. Jak již plyne z výše uvedeného, jedná se velmi aktivní žáky. Do realizace preventivních programů (mj. i do dalších školních aktivit) se zapojují rádi a aktivně. Velmi rádi realizují i vlastní nápady, např. při projektových dnech.

12. Žáci se ve třídě cítí bezpečně, jsou přesvědčeni, že by si navzájem mezi sebou neublížovali. Kdyby došlo k ubližování od žáka z jiné třídy, šli by řešit situaci s jeho třídním učitelem.

Závěrečné shrnutí dílčích výsledků:

Při zpracovávání zaznamenaných odpovědí v dotaznících jednotlivých tříd bylo patrné, že žáci již absolvovali několik aktivit spojených s realizací programů primární prevence. Uvědomují si důležitost „zdravého“ třídního kolektivu, jsou schopni navrhnout různá řešení při plnění úkolů.

Při obsazování pozice „vůdce třídy“ byli ve většině případů jmenováni žáci, kteří dokáží obhájit svůj názor a respektují názor ostatních spolužáků. V jednotlivých otázkách se některá jména opakovala častěji, je zde patrný jejich vliv na dění ve třídě. Jednotlivé třídy se považují za normální kolektiv, ve kterém se neobjevují žádné závažné problémy. Jsou si vědomi toho, že se mezi sebou mohou pohádat a že si nemohou rozumět ve všem, tzn. ani spolu ve všem souhlasit. Z aktivit preventivních programů je znát, že si žáci osvojili techniky a kompetence k řešení problémů.

Ve třídách, kde převažují dívky, se občas objevují projevy spikleneckví, potřeby upoutat pozornost. Míra a frekvence výskytu přiměřeně odpovídá věku, pro který je u dívek toto chování typické.

Dále si žáci uvědomují, že ve škole fungují speciální pedagogové (výchovný poradce, metodik prevence), na které se mohou obrátit v případě potřeby s žádostí o pomoc. Jako oporu a jistotu vnímají také své třídní učitelé. Při otázce řešení případných problémů žáci všech tříd uváděli ve většině případů právě třídního učitele.

3. PŘÍPRAVA VÝUKOVÝCH BLOKŮ A PRACOVNÍCH LISTŮ

Při přípravě výukových bloků a pracovních listů je především důležité stanovení cílů, kterých chceme prostřednictvím jejich realizace dosáhnout. Jak již bylo uvedeno výše, žáci jsou v současné době ovlivňováni především médii. Mediální gramotnost byla zahrnuta do pracovních listů jako nedílná součást. Preventivní programy a celkově realizace primární prevence usiluje o to, aby byli žáci seznámeni s existencí sociálně patologických jevů, zejména s riziky, které s sebou přináší. Cílem programů je žáky naučit se bránit a rizikovému chování se vyhnout. Ve výukových programech se žáci setkávají s informacemi, jak jsou např. návykové látky škodlivé. Už při cestě ze školy na ně však na autobusové zastávce číhá billboard, který zachycuje přátele (zejména skupiny mladých lidí), kteří tráví společně čas u sklenky alkoholu. Obličej z billboardu se usmívá, v ruce drží skleničku alkoholického nápoje, vypadají spokojeně a šťastně. Při pohledu na billboard dochází u žáků k rozporu informací. Ve škole jsou přesvědčováni, že chování tohoto typu jim nic dobrého nepřinese, situace z billboardu však působí právě naopak.

Často žáci při diskuzích reagují následujícími otázkami:

„Ale v televizi popíjí alkohol všichni a nevypadá, že by to někomu vadilo.“

„Ale reklamní slogany často zvou: „Pojďte se bavit s přáteli, užijte si spokojené chvíle“.“

„Po náročném dni, popř. práci si dávají pivo nebo panáka jako odměnu“.

Aby byli schopni žáci jednotlivé situace správně analyzovat, je potřeba u nich rozvíjet základy mediální gramotnosti. Žáci si musí být vědomi toho, že reklamy využívají manipulativních technik za účelem prodeje reklamovaného produktu. Prostřednictvím znalostí technik mediální gramotnosti by měli být schopni vnímat reklamu a další informační sdělení z různých úhlů pohledů. Měli by se naučit informace třídit, objektivně posoudit a především ověřovat.

Při výukových blocích, které jsem zaměřila právě na práci s informacemi, reklamou a jejími technikami, by si měli žáci výše uvedené dovednosti osvojit.

3.1. Metodika tvorby pracovního listu, použité metody

Metodika tvorby výukových bloků a pracovních listů zahrnuje metody použité při samotné realizaci. Důraz při volbě metod byl kladen na aktivní a individuální projev žáků. Struktura pracovních listů je založena na otevřených otázkách a úkolech.

Při výuce byly využívány zejména metody kritického myšlení, motivační techniky, formy individuální a skupinové práce, interaktivní techniky, brainstorming – diskuze, myšlenkové mapy, tvorba výukových plakátů. V poslední aktivitě žáci využívají možnosti vlastní kreativity a tvořivosti. Dále je možno využít formy činnostního učení, didaktické hry, dramatizace, situační a případové metody, Oblíbenou formou mezi žáky je vrstevnické vyučování.

Žáci se během výuky účastní aktivit, které jim umožní nejen utváření vlastního názoru, ale také jeho obhajobu prostřednictvím volby vhodných argumentů. U žáků je dále rozvíjena schopnost naslouchání, vzájemného respektu a spolupráce. Základem maximální účinnosti výše uvedených metod technik je pravidelné zařazování do výuky, nikoli pouze jednorázově a příležitostně. Žáci by je měli vnímat jako pravidelnou součást práce.

3.1.1. Kompozice

Struktura jednotlivých vyučovacích bloků vychází z následujících principů:

- Úvod – myšlenková mapa
- Otázky a úkoly (práce s textem, interaktivní technikou)
- Vlastní práce – tvorba výukových plakátů, dramatizace
- Prezentace – představení práce ostatním žákům
- Diskuze – otázky, obhajoba názorů (dialog je možno vést různými způsoby, simulovaný, skupinový, komunitní kruh apod.)

Jednotlivé principy jsou kombinovány dle potřeby jednotlivých témat.

3.2. Ověřování a výsledky

Ověřování výukových bloků a pracovních listů bylo provedeno na druhém stupni základní školy v průběhu školního roku v rozsahu 20 vyučovacích hodiny.

Žáci v jednotlivých blocích pracovali dle pokynů vyučujícího. Pracovali aktivně a ukázněně. Kromě osobních prožitků, které si žáci z výuky odnesli, bylo vytvořeno několik výukových plakátů, které byly vystaveny ve škole na nástěnkách. Základem každé aktivity bylo nejprve pochopení problematiky žáků. K tomu sloužily formy brainstormingu a myšlenkových map. Vlastní názory a postoje žáci projevovali ve fázi vlastní práce, kterou následně prezentovali ostatním žákům. Nedílnou součástí byly diskuze, jejichž obsahem mj. bylo shrnutí základních poznatků daného tématu, příčin, včetně návrhů možných řešení.

Vyučující musí brát v potaz individualitu složení jednotlivých tříd, tzn. to, co bylo úspěšné v jedné třídě, neznamená, že zaručeně musí fungovat i v další třídě.

4. NÁVRHY VÝUKOVÝCH BLOKŮ PRO VÝUKU 2. STUPNĚ ZŠ

4.1. Reklama a její funkce, reklamní slogan

Téma: Reklama a její funkce, reklamní slogan

Anotace: Žáci se seznámí s pojmem reklama, naučí se rozlišovat jednotlivé typy reklamy. Dále se naučí, jak nahlížet na reklamu a rozpoznat její pozitivní a negativní složky.

Klíčová slova: reklama, funkce reklamy, cíl reklamy, vliv reklamy, reklamní slogan

Cíl: Seznámení s podstatou reklamy, vytvoření vlastní reklamy.

RVP:

- **Klíčové kompetence:**
 - **kompetence komunikativní** – jazykové prostředky, formulace obsahu sdělení, srozumitelnost, výstižnost
 - **kompetence k řešení problému**- analýza základních znaků reklamy, vyhledávání vhodných informací, rozbor
- **Průřezová témata:**
 - **Mediální výchova** – mediální gramotnost, tvorba mediálního sdělení
 - **Osobnostní a sociální výchova** – utváření a rozvoj vlastních poznatků a dovedností, spolupráce, volba vhodných argumentů, respekt jednotlivých názorů, kreativita, sebeorganizace

Metody: diskuse, skupinová práce, individuální práce, výklad

Rozsah: 2-3 vyučovací hodiny

Ročník: 8., 9. ročník

Pomůcky: PC + internet, projektor, tvrdý papír A3, pastelky, fixy

STRUKTURA VYUČOVACÍHO BLOKU

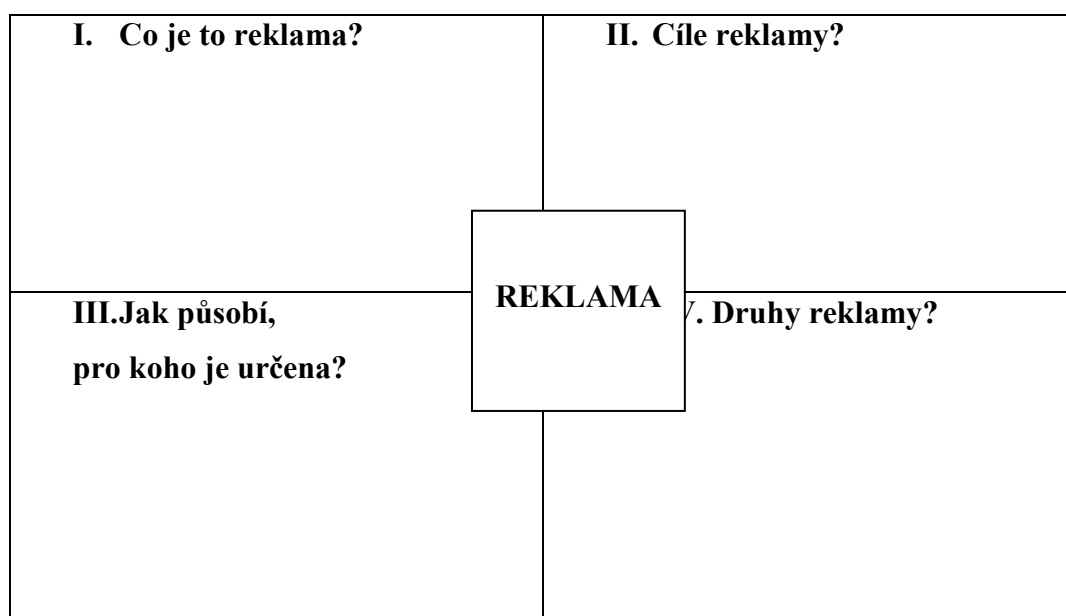
1) Motivace:

Vyjmenujte alespoň jednu reklamu, kterou máte rádi a jednu reklamu, kterou nemáte rádi.

Jednotlivé nápady zapíšeme na tabuli – sestavíme pořadí oblíbených i méně oblíbených reklam.

Žáci diskutují o tom, proč je jednotlivé reklamy napadly, co se jim na nich líbí a nelíbí, své názory odůvodňují.

2) Reklama – myšlenková mapa (zápis do sešitu)

3) Následuje promítnutí prezentace v Powerpointu

4) Co víš o reklamě? - pracovní list č. 1

5) Reklamní slogan – pracovní list č. 2

6) Svět značek – pracovní list č. 3

7) Ukázky reklam – žáci si prohlédnou dvě reklamy, o kterých budou poté diskutovat. Budou se zabývat specifickými jazykovými prostředky, znaky, které na ně působily. Dále se pokusí určit souvislosti s aktuálním děním ve společnosti.

Ukázka č. 1 - <http://www.tvspoty.cz/skoda-auto-pojdte-do-toho-s-nami/>

Ukázka č. 2 - <http://www.tvspoty.cz/hyundai-i20-lepsi-nez-ostatni/>

8) Shrnutí:

Po vyplnění pracovních listů, prohlédnutí a rozboru reklam následuje shrnutí získaných poznatků, jejich ujasnění a upevnění.

9) Vlastní návrh reklamy

Žáci jsou rozdělení do skupin, jedna skupina má 3 – 4 členy (individuálně dle počtu žáků ve třídě).

Žáci si zvolí produkt, na který vytvoří vlastní reklamní plakát (včetně reklamního sloganu).

Před začátkem práce zopakujeme zásady reklamy a reklamních sloganů.

10) Vyhodnocení

Žáci představí své reklamní plakáty ostatním, shrnou a stručně popíší postup práce (volba produktu, rozdělení úkolů, atmosféra ve skupině, forma spolupráce apod.).

Jednotlivé plakáty si žáci vystaví ve třídě na nástěnkou. Žáci si mohou mezi sebou udělat anketu o tom, který plakát by je přesvědčil ke koupi daného produktu a proč.

ZÁVĚR

Tuto přípravu jsem realizovala v rámci projektového dne, který probíhal na naší škole. Výukový blok byl složen z teoretické části, výrazněji však z části praktické. Postupovali jsme od nejjednoduššího úkolu – vyjmenovávání reklam. Zde jsme si vzpomněli na reklamy, které nás baví, převážně jsme si však vybavovali ty, které nám nějakým způsobem vadí. Zajímavé pro nás bylo zjištění, že přestože nám reklamy vadí, znali jsme jejich znění, vzpomněli jsme si na název, postavy i prostředí.

Prostřednictvím myšlenkové mapy jsme se posunuli k teoretické části. Zde žáci popřemýšleli nad tím, co to je reklama, proč ji máme, o co usiluje apod. Myšlenková mapa zároveň sloužila jako zápis do sešitu.

V další části jsme pracovali s prezentací a pracovními listy. V souvislosti s pracovním listem jsme na flipchart stihli zaznamenat všemožné značky, se kterými se setkáváme. Nakonec jsme se na některé reklamy i podívali a povídali jsme si o nich. Tento úsek jsme pouze začali – bylo v plánu rozbor reklamy jako samostatná hodina. Stěžejním bodem celého bloku byl návrh vlastní reklamy. Žáci vymýšleli různé plakáty. Ve skupině se našli i odvážlivci, kteří se pokusili vlastní reklamu natočit. Celá akce se zdařila, tudíž jsme náš blok obohatili o mnoho užitečných zkušeností. Žáci vymysleli vlastní reklamu – zvolili produkt, vymysleli scénku, nacvičili, poté natočili. Následovalo stažení do PC, sestřihání, přidání hudby, titulků a reklama byla na světě.

REKLAMA

- její funkce, reklamní slogan

Lucie Vlčková
21. 4. 2015

REKLAMA

* Placená nebo neplacená propagace výrobku, služby nebo obchodní značky

* Původ slova:

Vznik z latinského slova clamare = křičet, volat

CÍLE REKLAMY

- * Zvýšit prodej výrobku, služby
- * Zavedení nového produktu, služby na trh
- * Zvýšení zájmu o danou značku (produkt, službu)
- * Seznámení s produktem
 - * cílem je zaujmout spotřebitele
 - * pouze cílené informace
- * Působí na city

Jak na nás reklama působí?

- * **Informuje**
 - užívá se při zavádění něčeho nového na trh
- * **Přesvědčuje**
 - přesvědčuje spotřebitele, že je daný výrobek nejlepší
- * **Připomíná**
 - udržuje daný produkt stále v paměti spotřebitelů

DRUHY REKLAMY

- * Kde se setkáváme s reklamou?
- * tisk
- * TV
- * rozhlas
- * letáky
- * internet (filmy, písničky...)
- * reklamní plochy – billboardy, plakáty, reklama na autech
- * city light – prosvětlená reklama - MHD

Diskuse

- * Se kterými druhy reklamy jste se setkali cestou do školy?
- * Znali jste všechny značky výrobků nebo pro vás byla některá značka nová?
- * Následuje pracovní list č. 1

REKLAMNÍ SLOGAN

- * motto nebo heslo, které pomáhá upoutat pozornost
- * efektivní slogan:
 - * stručný
 - * zapamatovatelný
 - * výstižný
 - * vtipný
 - * originální
 - * jednoduchý
 - * Pozitivní
- * Následuje pracovní list č. 2, navazuje pracovní list č. 3

Zdroje

- * www.rvp.cz
- * <http://marekhrkal.cz/reklamni-slogany.htm>
- * <http://www.tvspoty.cz/>
- * https://www.google.cz/?gfe_rd=cr&ei=mcY2VargMa3j8wemjICQBA#q=reklama+%C5%BEivot+ve+sv%C4%9Bt%C4%9B+zna%C4%8Dek

Pracovní list č. 1 - Seřad'te slova a zjist'te, co je to reklama.

jeho zájem cílem o koupi s vyvolat ovlivňování kupujícího

Řešení: _____

1. Rozhodněte, která z ukázek je reklama. Kam lze zařadit ostatní odpovědi?

- a) Dej si Winterfresh a volně dýchej. ANO x NE

- b) Dělán!í, dělán!í, všechny smutky zahán!í. ANO x NE

- c) Zeleninu očistíme, nakrájíme do hrnce na malé kousky a zalijeme vodou. ANO x NE

- d) Sejdeme se v pět. Dáme si kávu. ANO x NE

2. Odhalte cíl reklamy. Označ'te křížkem správné tvrzení.

☐	Reklama je placená forma propagace například výrobku, která usiluje o zvýšení prodeje.
☐	Reklama je doporučení například skutečně dobrého výrobku, které usiluje o to, aby lidé žili čím dál lépe a kupovali a používali skutečnou kvalitu.
☐	Reklama je doporučení například skutečně dobrého výrobku, které usiluje o tom, aby lidé šetřili a neutráceli za nekvalitní věci.

4. Napiš pět příkladů, kde se setkáváš s reklamou.

- a) _____ d) _____
b) _____ e) _____
c) _____

5. **Jaké jsou výhody a nevýhody reklamy pro kupující a prodávající?**

	výhody	nevýhody
prodávající		
kupující		

Pracovní list č. 2 - Doplň správný název produktu

NÁZEV	REKLAMNÍ SLOGAN
	<i>I banku můžete mít rádi</i>
	<i>Když musíš, tak musíš.</i>
	<i>Dlouhý život pro Vaši pračku.</i>
	<i>Chráníme Vaše sny.</i>
	<i>Když ji miluješ, není co řešit.</i>
	<i>I muži mají své dny.</i>
	<i>Proklatě dobré kuře.</i>
	<i>Zde jsem člověkem. Zde nakupuji.</i>
	<i>Kdo umí, umí.</i>
	<i>Nezradí tě!</i>
	<i>Energie sbalená na cesty.</i>
	<i>Důkaz místo slibů.</i>
	<i>Tu chuť prostě miluju.</i>
	<i>Zlaté dědictví.</i>
	<i>Vaše čokoládová hvězda.</i>
	<i>Nakupujte hezky česky.</i>
	<i>Je prostě to nejlepší.</i>
	<i>Je krásné být sama sebou.</i>
	<i>Přesně podle mého gusta.</i>

Zdroj: Čtenářská gramotnost, online (21. 4. 2015)

Pracovní list č. 3

1) Doplňte do textu vhodný název značky produktu.

Text:

„Je ráno a budí mě ten nový mobil od _____ za 7Kč. Je to přece v mých rukou, jestli vstanu, nebo ne. Rozhoduji se pro tu první možnost, takže po vykonání potřeby na tak čistém záchodě, že by se z něj dalo jíst, protože je umytý _____, díky němuž miliony bakterií zemřely, se ocitám v koupelně. Tam nemám strach o své zuby, neboť používám _____ – kartáček zubařů. Snídám samozřejmě sušenky _____, aby mi nechyběla energie, k tomu popíjím _____, neboť ráno dělá den a nakonec si nezapomenu vzít svůj _____, jinak budu mít oslabenou obranyschopnost. Po každém jídle si dávám žvýkačky _____, které snižují riziko vzniku zubního kazu až o 40%. Potom se jdu převléct. Musím ovšem použít _____ ta mě nezradí. Beru si to staré tričko, ale protože bílá bílou je, vezmu si s úsměvem ještě svetr, který ovšem není nový, jen vypraný v _____. Zamířím opět do koupelny, abych si učesal vlasy, umyté šamponem _____ od _____, protože já za to stojím. Před zrcadlem už ale Anička řeší dilema, jakou si vzít řasenku. Jestli _____ a bude tak posedlá objemem a délkou svých řas, což není hřích, nebo _____, protože je krásné být sama sebou. Nechávám ji tedy přemýšlet a jdu do kuchyně, kterou máme od _____. Smažím si volské oko na pánvi od _____, neboť chytré věci nenahradíš. V tom přichází Anička. Co to tu tak krásně voní? ÁÁÁ Už vím, _____, poctivá káva. To už ale musím do práce. Obouvám si boty od _____, které už nevyzují. Na svačinu mám _____, abych v práci mohl zatočit s nudou a _____. Tu přece miluji, takže není co řešit. Občas ale dávám přednost _____, žízeň totiž nikdy nevyhraje. Odcházím tedy do práce, a protože jsem pojištěn u _____, která chrání mé sny, nebojím se, že o ně během dne přijdu. Usedám do nové židle od _____, protože je to můj domov a moje pravidla a začínám vyřizovat denní záležitosti na počítači od _____, ty jsou konečně osobní a tak si je může dovolit každý. K obědu si přečtu _____, protože tam vědí víc a k tomu sním novou polévku plnou báječné chuti od _____ – Provensálskou. Ve čtyři se zvednu, a jelikož české dráhy mě dovezou až domů, mířím na nádraží. Vlak ale nejede, a jelikož nevím coby, mířím teď do _____. Nechal jsem probudit mé představy a koupil jsem si _____. Nyní už mám všeho dost, tak nejbližším autobusem mířím domů. Vyberu schránku plnou dalších reklam a jsem doma. Je toho na mě už moc. Otevřu nejmenovaný mok chlapi sobě a před spaním si dám skleničku I muži mají své dny. A můj reklamní den je u konce. Mno to byl mazec.“

Zdroj

textu: https://www.google.cz/?gfe_rd=cr&ei=mcY2VargMa3j8wemjICQBA#q=reklama+%C5%BEivot+ve+sv%C4%9Bt%C4%9B+zna%C4%8Dek, (online: 21. 4. 2015)

2) Pokuste se vyjmenovat všechny značky, které během dne používáte.

4.2. Novinový článek – událost a titulek

Téma: Novinový článek – událost a titulek

Anotace: Výuka je zaměřena na práci s písemným projevem. Žáci si vyzkouší, jak napsat článek. Zhodnotí relevantnost informací na základě vyprávěného a poté zapsaného příběhu.

Klíčová slova: zpráva, událost, titulek

Cíl: Úkolem žáků je napsat novinový článek na základě vyprávěné události. Rozliší, co se s příběhem stane během vyprávění a jeho zpracování. Zaměří se na tvorbu titulků, zamyslí se nad tím, do jaké míry může ovlivnit titulek článku zájem čtenáře.

RVP:

- **Klíčové kompetence:**
 - **kompetence komunikativní** – jazykové prostředky, formulace obsahu sdělení, srozumitelnost, výstižnost
 - **kompetence k řešení problému-** analýza postupu při práci s médií, vyhledávání vhodných informací, třídění informací, rozbor, vlastní postoj
- **Průřezová témata:**
 - **Mediální výchova** – mediální gramotnost, tvorba mediálního sdělení
 - **Osobnostní a sociální výchova** – utváření a rozvoj vlastních poznatků a dovedností, spolupráce, volba vhodných argumentů, respekt jednotlivých názorů, kreativita, sebeorganizace

VAZBA NA VZDĚLÁVACÍ OBLASTI

JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

- Žáci se naučí výstižně komunikovat, volit vhodné výrazové prostředky, rozlišit rizika neúplných či nejasných vyjádření, možné dopady. Dále posuzují účinky textů, způsoby šíření.

Metody: diskuse, skupinová práce, individuální práce

Rozsah: 2 vyučovací hodiny

Ročník: 2. stupeň ZŠ (výběrový seminář)

Pomůcky: pracovní list, papíry A4, články z novin

STRUKTURA VYUČOVACÍHO BLOKU

1. Motivace:

Na začátku hodiny si zahrajeme hru „tichá pošta“. Zde žáci budou moci vidět, jak se změny informace během hry.

2. Žáci dostanou chvíli čas na to, aby si vzpomněli na nějakou událost ze svého okolí. (Důležité je, aby o ní věděli podrobné informace). Poté žáci vytvoří dvojice. První z žáků vypráví svůj příběh, druhý si dělá poznámky. Pak se vymění.

Jestliže má každý žák před sebou poznámky vyprávěného příběhu, začíná pracovat na psaní novinového článku. **Podmínkou je, že článek nesmí mít titulek.**

Na tabuli napíšeme malý návod: Co? Kdo? Kdy? Kde? Jak? Proč?

3. Články vybíráme a rozdáváme zpět tak, aby žáci dostali jiný článek než ten, který sami psali. K textu, který žák obdrží, vymyslí nyní titulek.

4. Burza článků

Následuje burza článků. Každý z žáků řekne titulek článku, který má před sebou. Názvy napíšeme na tabuli. Poté bychom je mohli rozdělit do různých kategorií dle toho, jak si myslíme, že by spolu mohly souviset. Dle kategorií se články rozdělí po třídě a žáci chodí po jednotlivých stanovištích a hledají článek, ve kterém je psáno to, co na začátku hodiny vyprávěli.

5. Diskuze

Jestliže se nám podaří najít článkům majitele, následuje diskuze.

Poznali jste svůj příběh lehce? Ano x ne? Proč?

Je zapsán příběh tak, jak jste ho vyprávěli? Došlo k nějakému zkreslení? V čem?

Bylo v článku zahrnuto všechno, co jste vyprávěli?

Byl zvolený vhodný titulek?

Dle povahy článku a titulku se pokuste definovat, v jakém druhu tisku by se mohl článek objevit.

6. Titulek a druhy tisku

Žáci měli za úkol přinést různé druhy novin, popř. novinových článků. Dalším úkolem žáků je rozřadit přinesený tisk dle podobnosti. Poté budou hledat znaky, které mají jednotlivé výtisky společné. (Dojdeme tak k charakteristice bulváru, seriózního tisku. Žáci k charakteristice dojdou sami na základě vlastní práce s médii).

Dále vyvodíme znaky titulku: (můžeme žákům napovědět, dále pak sami vysvětlí)

Obsahová věcnost

Poutavost

Aktivní slovesa

Běžná slova

Grafika

7. Přiřazování, vlastní titulek

Materiál, který žáci přinesli, můžeme využít i v následujícím úkolu.

V první fázi ustříhneme článkům titulek – vymýšlí žáci sami.

V druhé fázi můžeme rozstříhat i samotné články a žáci se je pokusí sestavit – můžeme dále diskutovat o struktuře článků – sestavit žebříček bodů, který by měl novinový článek splňovat.

ZÁVĚR

V této hodině jsme se zabývali zejména písemným projevem. Vzhledem k tomu, že na začátku si žáci příběh vyprávěli, museli se zabývat i projevem mluveným – jak zprávu správně říct, jaká slova zvolit, logické souvislosti apod. Dále jsme procvičili aktivní naslouchání a pravidla komunikace (neskáčeme si do řeči, pravidla pokládání otázek).

Nejtěžší pro žáky bylo zaznamenávání příběhu (snažili se napsat co nejvíc, aby na nic nezapomněli) – procvičili jsme zápis v bodech.

Během práce s tiskovinami se žáci podívali, jak vypadají různé druhy tiskovin, o jakých tématech píší, v čem se liší, v čem jsou si podobné. Některé články jsme si přečetli. Vybírali jsme podle toho, jak nás titulek zaujal. Zjistili jsme, že nás zaujal název, ale obsah článku už pro nás zajímavý nebyl.

Myslím si, že pro žáky byla tato aktivita velmi přínosná. Pomohla jim si uvědomit, že „žhavý titulek“ ještě nemusí znamenat „žhavý obsah“, často jsou informace v těchto článcích bezcenné.

4.3. Televize a my, pozitivní a negativní vliv

Téma: Televize a my, pozitivní a negativní vliv

Anotace: Žáci se zamyslí nad tím, jaký vliv mohou mít média na jednotlivce i na celou společnost

Klíčová slova: pozitivní a negativní vliv televize

Cíl: Žák popíše jaký pozitivní a negativní vliv přináší sledování televize. Vyhledá vhodné argumenty na základě textu, zdůvodní je.

RVP:

- **Klíčové kompetence:**
 - **kompetence komunikativní** – jazykové prostředky, formulace obsahu sdělení, srozumitelnost, výstižnost
 - **kompetence k řešení problému**- analýza základních faktorů, vyhledávání vhodných informací, rozbor
- **Průřezová témata:**
 - **Mediální výchova** – mediální gramotnost, tvorba mediálního sdělení
 - **Osobnostní a sociální výchova** – utváření a rozvoj vlastních poznatků a dovedností, spolupráce, volba vhodných argumentů, respekt jednotlivých názorů, kreativita, sebeorganizace

Vazba na vzdělávací oblasti:

Jazyk a jazyková komunikace:

Žák čte s porozuměním přidělené texty, je schopen vyhledat klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, tvoří srozumitelné výpisky. Dále je schopen text reprodukovat, zapamatovat si podstatné informace, zapojit se do diskuze.

Metody: diskuse, skupinová práce, individuální práce

Rozsah: 2-3 vyučovací hodiny

Ročník: 8., 9. ročník

Pomůcky: texty, pracovní listy, tvrdý papír A3, pastelky, fixy, flipchart

STRUKTURA VYUČOVACÍHO BLOKU

1. **Motivace:**

Vyjmenujte alespoň jeden oblíbený pořad, který sledujete v televizi.

Žáci diskutují o tom, proč je jednotlivé pořady napadly (některé jsou společné), co se jim na nich líbí a nelíbí, své názory odůvodňují.

2. **Zopakujeme pravidla diskuze a práce ve skupinách**

3. **Brainstorming** – TÉMA: televize (myšlenková mapa na tabuli)

4. **Text + pracovní list**

Žáci si samostatně přečtou text. Kromě textu obdrží ještě pracovní list. Po přečtení textu shrnou nejdůležitější myšlenky (dle jejich samostatného uvážení), zapíší do pracovního listu.

5. **Práce ve skupinách**

Žáci se rozdělí do skupin po čtyřech, případně po pěti (závisí na celkovém počtu žáků)

Ve skupině si vzájemně sdělí informace o tom, co se v textu dočetli. Shrnou, v čem se shodli, v čem nikoliv.

6. **Má TV vliv na člověka? Jedná se o vliv pozitivní nebo negativní?**

Otázky zapíšeme na tabuli. Žáci o nich diskutují ve stávajících skupinách. Poté jsou žáci rozdělení do nových skupin – Žáci zastávající názor o pozitivním vlivu x žáci zastávající názor o negativním vlivu. Každá skupina si vezme flipchart a fixy. Poté, co prodiskutují své názory, zapíší výsledné argumenty na papír, aby je mohli v další části hodiny prezentovat ostatním.

7. **Prezentace**

Skupina si zvolí mluvčího, který představí argumenty skupiny. Opoziční skupina poslouchá, dělá si poznámky. Stejně tak postupuje i druhá skupina. Poté dostanou obě skupiny čas na přípravu otázek. Aby byli zapojeni všichni žáci, zadáme podmínku: každý musí mít připravenou alespoň jednu otázku, každý musí alespoň jednou odpovědět. Po ukončení požádáme libovolné žáky, aby shrnuli, co se dozvěděli, co si zapamatovali, s čím souhlasí či nesouhlasí.

Vlastní stanovisko - V poslední části žáci zapíší do svých pracovních listů vlastní stanovisko.

PRACOVNÍ LIST

1. Důležitá fakta a zajímavé myšlenky:

2. Má sledování televize pozitivní x negativní vliv?

ANO

NE

<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>

3. Souhlas a shoda ve skupině:

4. Moje osobní stanovisko:

ZÁVĚR

Tato příprava byla realizována v hodinách novinářského semináře. Při vyjmenovávání oblíbených předmětů jsme se nejvíce setkali s pořady Simpsnovi, Upíří deníky, Ulice.

Od seriálů jsme se dostali také k filmům (Slunce, seno ..., Kameňák, Babovřesky apod.).

Mimo plán jsme se dostali k tzv. oblíbeným filmovým hláškám. Zde jsme se chvíli zastavili, povídali jsme si o základních znacích filmových hlášek – oblíbenost, poutavost, vtipnost, originalita atd. Sestavili jsme si tzv. žebříček oblíbenosti.

Dále jsme pracovali s textem a pracovním listem dle plánu. Úkoly z pracovního listu jsme aplikovali rovněž na seriál Simpsnovi, který znají všichni žáci. Rozbor pozitivních a negativních vlivů pro ně byl v tomto případě snazší než text, protože seriál znají ve vizuální podobě.

S realizací přípravy jsem byla spokojená. Za velmi přínosné hodnotím vsuvku s oblíbenými hláškami, která hodinu oživila. Do budoucna bych ji ráda zařadila jako součást. Stejně tak bych ráda zařadila kromě textové ukázky i vizuální- žáci mohou porovnávat, je možné poté i diskutovat, se kterou ukázkou se jim lépe pracovalo, rozebrat znaky textu a videa apod.

4.4. Jak na nás působí reklama

Téma: Jak na nás působí reklama

Anotace: Žáci si uvědomí, jaké typy reklamy existují, jak na nás působí, jak s reklamou pracovat.

Klíčová slova: reklama, cílová skupina, techniky reklamy

Cíl: Žák popíše základní typy reklamy, dokáže uvést konkrétní příklady, získá přehled o přesvědčovacích technikách.

RVP:

- **Klíčové kompetence:**
 - **kompetence komunikativní** – jazykové prostředky, formulace obsahu sdělení, srozumitelnost, výstižnost
 - **kompetence k řešení problému**- analýza základních znaků reklamy, vyhledávání vhodných informací, rozbor
- **Průřezová témata:**
 - **Mediální výchova** – mediální gramotnost, tvorba mediálního sdělení
 - **Osobnostní a sociální výchova** – utváření a rozvoj vlastních poznatků a dovedností, spolupráce, volba vhodných argumentů, respekt jednotlivých názorů, kreativita, sebeorganizace

VAZBA NA VZDĚLÁVACÍ OBLASTI

JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

Žák rozpozná strukturu reklamy – posloupnost textu, rozpozná znaky manipulativní komunikace

ČLOVĚK A SPOLEČNOST

Žák přistupuje kriticky a s patřičným rozhledem k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj, volí vhodné argumenty, analyzuje skrytý podtext reklam.

Metody: diskuse, skupinová práce, individuální práce

Rozsah: 2 vyučovací hodiny

Ročník: 2. stupeň ZŠ (výběrový seminář)

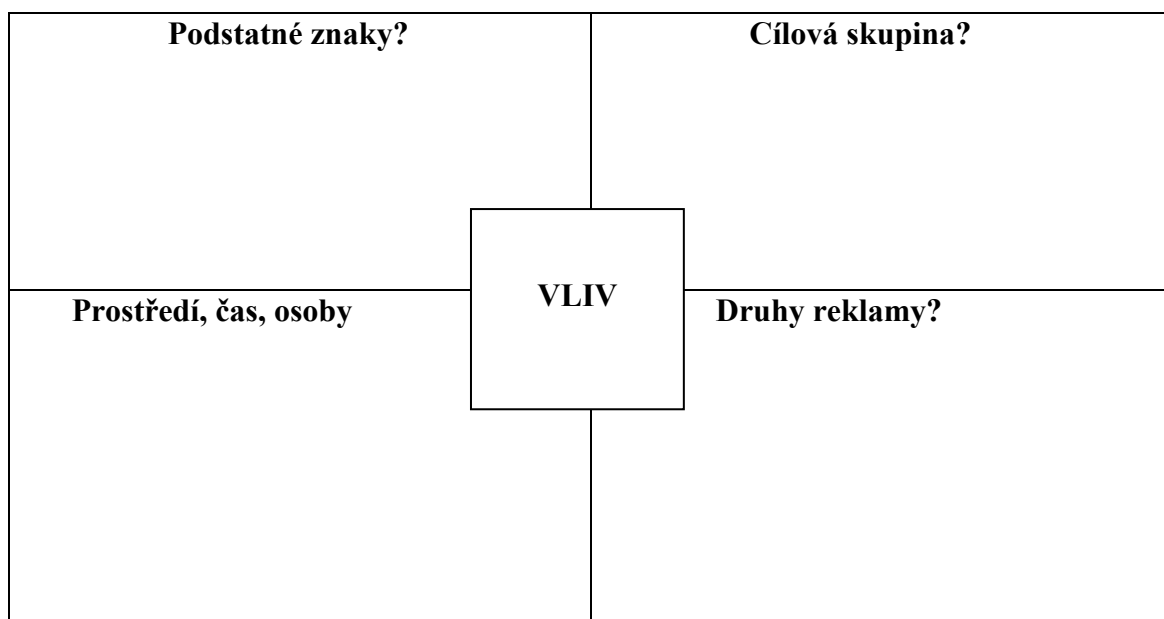
Pomůcky: PC + internet, projektor, tvrdý papír A3, pastelky, fixy, pracovní list,

STRUKTURA VYUČOVACÍHO BLOKU

1. Motivace:

Žáci mohou vycházet z vyjmenovaných reklam, kterými jsme se zabývali v minulém vyučovacím bloku. Sami se snaží přemýšlet nad tím, co bychom mohli z hlediska vlivu na reklamě analyzovat.

2. Reklama – myšlenková mapa (zápis do sešitu)

3. Pomocí myšlenkové mapy rozebere reklamu na základě toho, co vidáme v médiích

Sestavíme přehled o tom, čeho reklama využívá, aby nás oslovila

4. Ukázky reklam – pracovní list

Poté, co dokončíme diskuzi o vlivech a znacích reklamy, žáci obdrží pracovní list. Obsahem pracovního listu jsou nejznámější faktory využívané reklamou. Žákům pustíme 5 různých reklam (buď zvolíme sami, nebo necháme vybrat žáky). Žáci sledují postupně reklamy, a do tabulky zaznamenávají použité techniky, které v ukázce objevily.

5. Rozbor vlastní reklamy (PC učebna se sluchátky)

Každý žák si zvolí oblíbenou a neoblíbenou reklamu. S ukázkami bude pracovat stejným způsobem jako v předchozí části – využívá tabulku. Jeho dalším úkolem bude porovnat jednotlivé techniky v obou ukázkách (cílem je si uvědomit, že manipulativní techniky jsou i v našich oblíbených reklamách. Protože se nám reklama třeba líbí, nejsme však vůči těmto technikám tolik obezřetní a ostražití)

6. Rozbor reklamy dle zadaných kritérií

Žáci obdrží pracovní list se zadanými úkoly k ukázce. Následně diskutujeme o společných znacích apod.

7. Shrnutí:

Po vyplnění pracovních listů, prohlédnutí a rozboru reklam následuje shrnutí získaných poznatků, jejich ujasnění a upevnění.

Pracovní list č. 1

	A	B	C	D	E
Přednosti produktu					
Sdílené hodnoty					
Napodobování, ztotožnění					
Doporučení					
Opakování					
Odměna					
Trest, strach					
Humor					
Provokace					
Tradice					
Jiné					

Pracovní list č. 2

1. Obsah reklamy

Popisuje reklama nějaký příběh?

Jaká bývají hlavní sdělení reklamy?

2. Cílová skupina

Koho reklama nejčastěji oslovuje (věk, pohlaví,)

Má nějakou spojitost doba vysílání reklamy a následující či předcházející pořad?

3. Přesvědčovací techniky

Jak se snaží reklama přesvědčit nejčastěji?

Co bývá skryto za hlavní myšlenkou?

4. Hodnoty

Jaký životní způsob je prezentován v reklamě?

Obsahuje reklama stereotyp?

5. Prostředí a hudba

V jakém prostředí se reklama odehrává nejčastěji?

Jaká hudba se objevuje v reklamě?

ZÁVĚR

V této hodině pracovali žáci s textovými i vizuálními materiály. Prostřednictvím této kombinace lze u žáků zajistit pozornost a aktivitu v poměrně větší části než u textových verzí. Na začátek jsem pro motivaci a zaktivizování použila ukázky dřívějších reklam (reklama na med, pan vajíčko apod). Žákům tyto reklamy připadaly tzv. z jiného světa. Ukázky žáky pobavili, tudíž jsme se do další práce mohli pustit s úsměvem.

Na začátku jsme si povídali o tom, co v reklamách vlastně vůbec vidíme (situace, prostředí, osoby, čas)- shrnuli jsme v myšlenkové mapě.

Poté žáci obdrželi pracovní list. Pustili jsme si postupně 5 reklam a žáci zaznamenávali to, co vidí. Vzhledem k tomu, že tito žáci již prošli několika hodinami této problematiky, dařilo se jim najít i menší detaily, kterých by si dříve nevšimli (protože jsem s nimi hodiny absolvovala osobně, mohla jsem posoudit, jaký posun učinili od prvních lekcí).

Aktivita oblíbená x neoblíbená reklama a jejich rozbor splnila moje předpoklady. Pokud se reklama žákům líbila, byli v kritice manipulativních technik mírnější, pokud se jim nelíbila, hledali i nejmenší detaily, které by mohli vytknout.

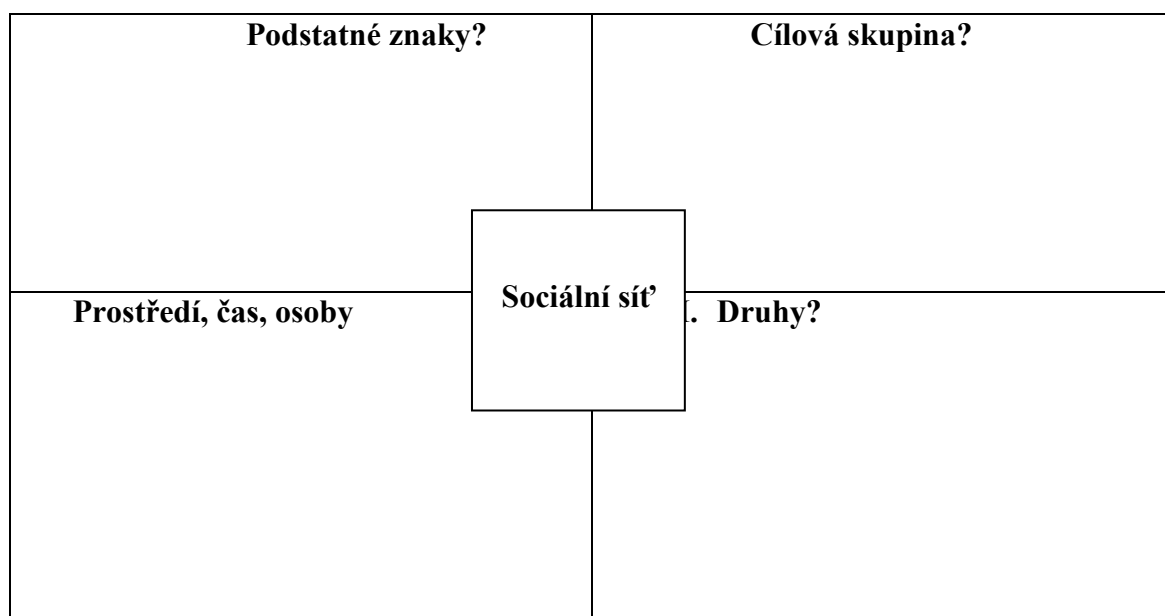
Na závěr dostali žáci druhý pracovní list, který sloužil k upevnění poznatků. Pracovali ve skupině.

4.5. Pracovní list – vzor

Sociální sítě – Facebook, rizikové chování apod.

a) Motivace

b) Myšlenková mapa – dle zvoleného tématu (zápis do sešitu)

c) Využití interaktivní techniky – náměty

Na webových stránkách www.mediasmarts.ca je možné najít mnoho inspirace a materiálů, které lze použít ve výuce. Stránky jsou v anglickém jazyce, žáci si tedy procvičí také jazyk. Vhodné pro pokročilé (popř. v kombinaci začátečníci a pokročilí, aby si žáci mohli navzájem pomoci). Na těchto webových stránkách mne nejvíce zaujala sekce vzdělávací výukové hry, které jsou pro děti velmi lákavé.

Kvíz – alkohol a mládež

V tomto kvízu žáci odpovídají na různé otázky vztahující se k alkoholu, reklamě a spotřebě. Prostřednictvím výběru odpovědí se žáci zamýšlí nad tím, jak ovlivňuje alkohol život společnosti, v jaké míře se k nám dostává alkohol prostřednictvím reklamy, popř. co vede společnost k požívání alkoholu, především čím láká mladé lidi?
Otázky, které následně mohou sloužit rovněž jako předmět k diskusi.

Kolikrát denně se setkává žák v médiích s reklamou na alkohol?

Kolik peněz průměrně vydělá společnost produkující alkohol, kolik peněz utratí za reklamu?

Proč vypadají lidé spokojeně se skleničkou v ruce (reklama nabádá k tomu, že v případě požití alkoholu se člověk stává spokojeným, sebevědomým, úspěšným, krásným a má mnoho přátel).

Jaké taktiky a triky používají k prodeji alkoholu?

Pomohlo by varování o škodlivosti zdraví, které je součástí tabákových výrobků?

Kolik skleniček vína, piva, tvrdého alkoholu vypije člověk průměrně denně, měsíčně, ročně?

(možnost rozšířit diskusi o pravidelnost požívání alkoholu)

Kdy začíná člověk nejčastěji pít?

Kdy a kde se setkávají mladí lidé s alkoholem?

Kolik procent nehod je zaviněných požitím alkoholu?

Má vliv značka alkoholu na množství prodeje?

Pokud se ceny zvýší, klesne prodej alkoholu?

Spojenci a mimozemšťané

Jedná se o animovanou hru zaměřenou na odbourávání předsudků a upevnění základních životních hodnot. Žáci se dostávají do kosmické lodi a navštěvují různé planety. Každá planeta je něčím charakteristická – odlišná (populace, vláda, kultura, životní podmínky).

Společným znakem je však nějaký existující problém, který sami obyvatelé vyřešit nemohou.

Cílem hry je tedy zdůraznit důležitost života, jeho záchrany, péči o životní hodnoty. Žáci by si měli uvědomit potřebu spolupráce – „Together we are strong“ – Společně jsme silní.

V naší škole probíhá každoročně akce zvaná Fair Trade – pokřivená zrcadla. Letošní program byl zaměřený právě na problémy obyvatel v méně rozvinutých zemích (chudoba, nedostatek pitné vody, jídla, vysoká úmrtnost, nemoci – počet obyvatel na jednoho lékaře, vzdělání apod.)

Zde bych třeba zapojila tuto hru, kterou by si žáci mohli vyzkoušet během návštěvy jednotlivých stanovišť.

TOP SECRET – tajemství (sociální sítě)

Tato aktivita je zaměřena problematiku sociálních sítí, upozorňuje na nebezpečí sdílení osobních informací a možných důsledků vyplývajících z neuváženého a nezodpovědného jednání.

Příběh je postaven právě na sdílení informací (statusy, komentáře, sdílení informací, zabezpečení osobních údajů).

Žáci by si měli uvědomit, že sociální sítě se neustále vyvíjí. Přestože při sdílení nějaké informace vyberou privátní nastavení, může se stát, že se informace objeví ostatním. Jde především o to, aby si žáci uvědomili nebezpečí, které skrývá zveřejňování osobních fotek, citlivých údajů, navazování virtuálních známostí, schůzky s někým, koho neznám.

Nebezpečí krádeže – rodinná dovolená, status na fb = ideální prostor pro zloděje

Fotografie – výsměch spolužáků, šíření i mezi neznámé osoby

V souvislosti s touto aktivitou bych se žáky zavítala např. na www.ovce.sk. Na těchto stránkách se mohou žáci podívat na různá videa, na kterých jsou zachyceny typické krizové situace, včetně šíření osobních intimních fotografií.

V souvislosti s finanční gramotností a sociálními podmínkami člověka mohou žáci vyzkoušet hru na www.ghettout.cz. Zde je v hlavní roli člověk, který se ocitl v tíživé životní situaci, kterou musí vyřešit. Žáci mají na výběr nejen z kladných variant, ale i z těch záporných. Podle zvoleného konceptu hry se příběh odvíjí (žáci tedy mohou vidět, jak se může člověk dostat na ulici, jak může přijít o práci, dostat se do dluhů, přijít o všechno).

III.ZÁVĚR

Cílem diplomové práce byla snaha zmapovat problematiku realizace primární prevence na základní škole. Byly sledovány základní klíčové pojmy spojené s otázkami prevence, působící činitelé, strategie celková funkčnost a účinnost prevence. Dále byly charakterizovány poruchy chování, které jsou spojeny s projevy rizikového chování, včetně zmapování techniky funkční analýza chování. V této souvislosti byla připojena základní charakteristika vybraných sociálně patologických jevů, se kterými bylo pracováno v dalších částech práce.

V rámci realizace primární prevence na ZŠ byly zmapovány vybrané preventivní programy, včetně minimálního preventivního programu, krizového plánu a metodických pojmů MŠMT. V neposlední řadě byla rovněž zmíněna funkce školního metodika prevence. V této kapitole byly zahrnuty připomínky ohledně výhod a nevýhod této funkce z pohledu metodika prevence, se kterým byl uskutečněn rozhovor.

V závěru teoretické části byl připojen přehled certifikovaných organizací a preventivních programů. U jednotlivých organizací byly předloženy základní údaje, kontakt a tematická nabídka preventivních programů.

V praktické části byla uskutečněna vlastní realizace primární prevence. Z dotazníkového šetření, které bylo nedílnou součástí praktické části, vyplynulo, že se žáci velmi dobře orientují v problematice sociálně patologických jevů a prevence. Jsou si vědomi rizik, které s sebou rizikové chování přináší. Kromě teoretické vybavenosti jsou schopni navrhnout konstruktivní řešení problematických situací za využití odborných pracovníků i třídních učitelů. Další část dotazníkového šetření poukázala na velmi pozitivní vztahy mezi žáky v jednotlivých třídách. Mezi žáky panuje přátelská atmosféra, žáci se ve svých třídách mezi spolužáky cítí velmi dobře.

Kvalita realizace primární prevence (popř. i dalších projektů) závisí na odborných znalostech příslušného tématu, zároveň je nutné nezapomínat na další působící vlivy.

V souvislosti s oblastí sociálně patologických jevů je to dle mého názoru např. reklama, která působí na žáky velmi silně. V reklamách se objevuje užívání návykových látek, komunikace prostřednictvím sociálních sítí, produkty působící na lidské zdraví (hubnoucí prostředky).

Žáci by se měli naučit odhalovat manipulativní techniky, které na ně působí a dále s nimi pracovat. Během vlastní realizace práce jsem na práci s těmito technikami také zaměřila.

V celkovém souhrnu lze říci, že mi diplomová práce přinesla možnost jiného pohledu na realizaci prevence – zejména ve smyslu práce s mediální a čtenářskou gramotností. Osobně jsem při práci získala mnoho zkušeností, které obohatily moji dosavadní praxi. Jedná se o zkušenosti nejen teoretické povahy, ale také o prožitkové postřehy.

Ráda bych získané zkušenosti využila při dalším pokračování v preventivní činnosti.

IV. LITERATURA

FISCHER, S.: *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

ČÁP, D.: *Problémové chování*. In: *Problémové situace v kolektivu*. Praha: Raabe, 2011. ISBN 978-80-87553-24-4.

KYRIACOU, CH.: *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

KNOTOVÁ, D. a kol.: *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

MERTIN, T.: *Využití funkční analýzy chování u problémového chování studentů*. In: *Problémové situace v kolektivu*. Praha: Raabe, 2011. ISBN 978-80-87553-24-4.

MIOVSKÝ, M. a kol.: *Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy*. Praha: TOGGA, 2012. ISBN 978-80-87258-74-3.

MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003.

NEŠPOR, K. a kol.: *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách*. Praha: Sportpropag, 1996.

NEŠPOR, K., PROVAZNÍKOVÁ, H.: *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami*. Praha: Fortuna, 1999. ISBN 80-7071-123-X.

PETRUSEK, K. a kol.: *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

Použité elektronické zdroje:

Čtenářská gramotnost [online]. c2016 [cit. 15. dubna 2016].

Dostupné z www: < <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/medialni-vychova/mv-tipy/reklama-vliv-na-spolecnost> >.

Školský portál Pardubického kraje [online]. c2016 [cit. 22. března 2016].

Dostupné z www: <<https://www.klickevzdelani.cz/Pedagogičtí-pracovníci/Sborovna/Negativní-sociální-jevy-ve-škole>>.

Klub Zámek [online]. c2007 [cit. 13. prosince 2015].

Dostupné z www: <<http://www.klubzamek.cz/>>.

MŠMT. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže* [online]. Praha: MŠMT, 2000 [cit. 15. dubna 2016].

Dostupné z www: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>>.

MŠMT. *Vybrané termíny primární prevence* [online]. Praha: MŠMT, 2007 [cit. 13. prosince 2015]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/vybrane-terminy.primarni-prevence> >.

Madio [online]. cMADIO Z.S. [cit. 13. prosince 2015].

Dostupné z www: < <http://www.madio.cz/> / >.

Podané ruce [online]. c1995 - 2016 [cit. 13. března 2016].

Dostupné z www: < <http://www.podaneruce.cz/>>.

Volání naděje [online]. c2009 [cit. 13. března 2016].

Dostupné z www: < <http://www.volantinadeje.cz/>>.

ZŠ *Frydek-Místek* [online]. c2012 [cit. 6. února 2016]. Dostupné z www:
< <http://sestka-fm.cz/wp-content/uploads/2012/09/Krizove-plany.pdf> >.

V. PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Ruka sebevědomí

Příloha č. 2: Jaký jsem

Příloha č. 3: Výukové plakáty

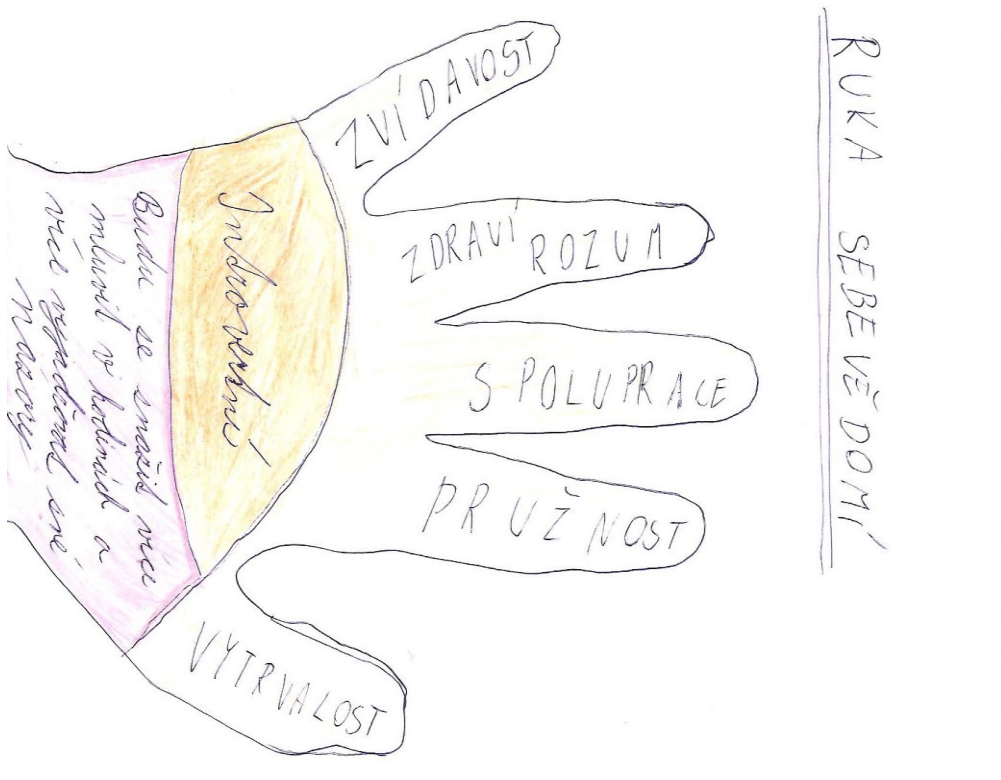
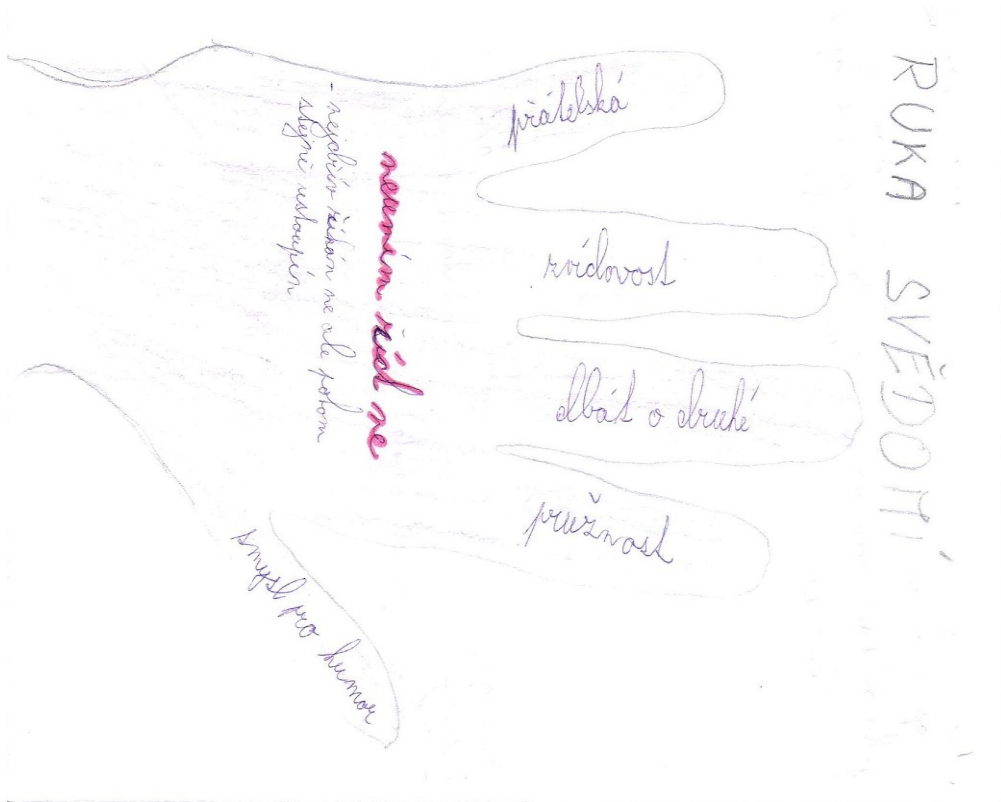
Příloha č. 4: Vzor dotazníku – 1. část

Příloha č. 5: Vzor dotazníku – 2. část

Příloha č. 6: Seznam grafů

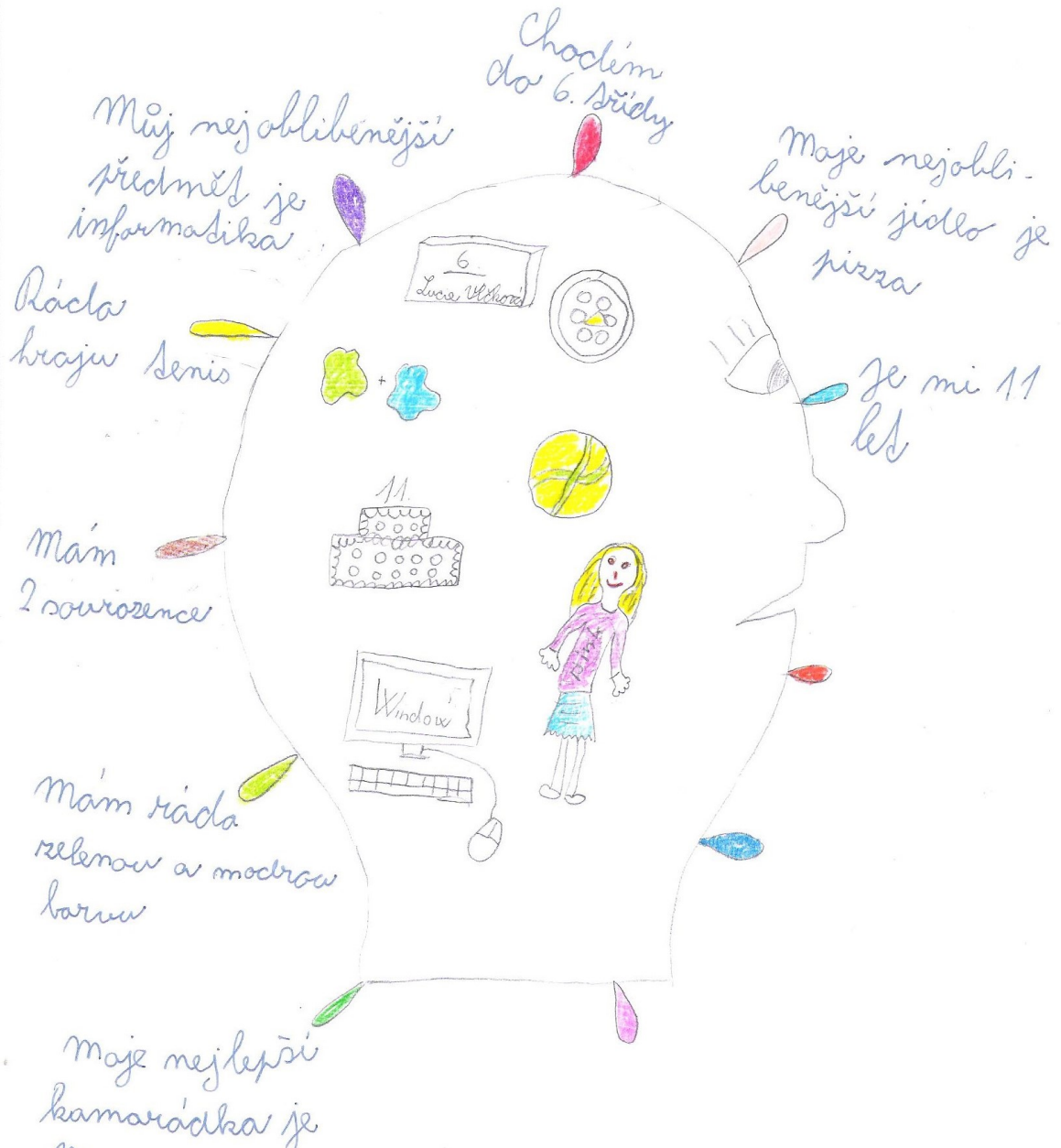
Příloha č. 1

RUKA SEBEVĚDOMÍ

JÁ JSEM

Já jsem Sabina

VÝUKOVÉ PLAKÁTY

Nebezpečné situace

Městská doprava

- Když jedete MHD, dbejte na svoji bezpečnost
- So hlavně v případě, že mezi cestujícími je málo lidí
- Dbajte na lidi kolem sebe, můžete si všimnout podezřelých osob
- Vcházte se (klimax) sami například v autobuse a všimnete si podezřelých osob

Správné chování

- buďte pozorní a všimnete si okolí

Špatné chování

- pánovat pozornost nepřítomné věci - například mobilnímu telefonu a nechat si dění kolem sebe
- Může toho být někdo využít a nepatrnou věc

Cizí auto

- Občas vás děti, že čeká na autobus a majetkem zastaví cizí auto
- Někdy vám, že vás odveze domů, ale už toho člověka vidíte poprvé.
- Podobný případ je, když jste se někdy mluví ke kamarádovi (nebo jiným) a majetkem se znovu objeví cizí auto, případně vás sleduje cizí člověk a možná vám nalíbí hračky, peníze, sladkosti nebo mobil.

- Pokud vám cizí člověk nabídne odvoz, v žádném případě do auta nenahluďte.
- So plati i v případě, že vám bude někdo cizí něco nabízet. V neznámým nikomu nechtěte.
- Pokud vás bude mlít a mluvit na vás, ihned se dejte na útěk.

- Pokud nastoupíte do cizího auta, provozu velké nebezpečí. Možná toho, co vám kdo člověk udělá.
- Když odjede s cizím člověkem, udělejte všechno dyky, protože jste neznámému odkázaní na milost a nemilost.
- Může to být být poslední věc, kterou v životě uděláte.....

Internet

- Na internetu se seznamíte s nějakým člověkem.
- Hráte se jen přes internet a krátkou dobu. Už, internetový kamarád "se s vámi chce se každou cenu setkat.

- Nechtěte s neznámým člověkem na schůzku. Uvěřte to holici nemu být ten, na koho se vyžívá.

- Pokud se už rozhodnete na schůzku jít, musíte nejprve mít, kde byvat hodně lidí - například na náměstí.
- Upravte se čistějším min - pokud je například ten, protože toho člověka vidíte poprvé a navíc, pak má úsměv.
- Může vám ublížit.

Sledování

- Chodíte po ulici a všimnete si, že vás někdo sleduje. Když se to opakuje, mějte se na pozoru.
- Do sledování také patří časté telefonáty od neznámého čísla. Telefonáty se opakují několikrát denně (i v noci). Takové hovory mají obvykle i charakter.

- Když pozorujete, že vás někdo sleduje, ihned to řekněte rodičům nebo jiné dospělé osobě.
- Užíváte občas nějaké telefonáty se všude xomně - telefonáty = také sledování.
- Pokud se sledování stupňuje, uvědomte si to.

- Člověk, který vás sleduje, rozhodně neignorujte, může se vám to vymknout.
- Když vám vda potat možná rovná - má číslo, nahlédněte si je. Nezkoušejte vdat si.

Falešná brigáda

příběh *Mirka*

Začalo to tak obyčejně. Potkala jsem ho na diskotéce. Měl hodně známých mezi cizinci, kteří přijížděli do našeho města. Dost se mi líbil. Říkala jsem si, že až skončím školu, tak pojedu na nějakou brigádu do zahraničí a vydělám si spoustu peněz. A on mi slíbil práci v zahraniční restauraci. Choval se ke mně tak mile, že jsem neměla důvod mu nevěřit. Když jsem s ním přijela do Německa, majitelé restaurace si ode mne půjčili pas, aby prý mohli vyřídít nějaké formality nutné k pobytu. Už mi ho nevrátili. Servírku jsem nikdy dělat nezačala. Místo toho mě jen mlátili, když jsem nebyla někomu, kdo za mnou chodil, po vůli. Nemohla jsem utéct, protože mě hlídali a drželi zavřenou.

Co udělat jinak?

- Ověřit si, zda taková brigáda existuje (popřípadě zda existuje restaurace/místo brigády; můžete si také zjistit reference)
- Příliš nedůvěřujte „cizím“ lidem (zvlášť netěm s milým úsměvem, co vás pohledem „sulekají“)
- Hlavně někomu blízkému (rodině) řekněte přesně, kam jedete a volejte si
- Když pojedete s kamarádkou/kamarádem bude to jistější a můžete se cítit bezpečněji

„(Ne)důvěřujte, ale prověřujte.“

Příloha č. 4

VZOR DOTAZNÍKU – 1. ČÁST

Co víš o sociálně patologických jevech a jejich prevenci?

Co je to prevence?	Jaké sociálně patologické jevy znáš?
Jaké jsou příčiny výskytu sociálně patologických jevů?	Jak vnímáš projevy sociálně patologického chování?
Myslíš si, že je prevence důležitá? Odůvodni.	

Příloha č. 5

VZOR DOTAZNÍKU – 2. ČÁST

Ahoj,

jmenuji se Lucka a prosím Tě, abys pravdivě vyplnil následující otázky. Dotazník je anonymní. Důvodem vyplnění dotazníku je zmapování případného výskytu sociálně patologických jevů (šikana, užívání návykových látek apod.).

Cílová skupina: Žáci 2. stupně ZŠ (6. – 9. ročník)

Cíl výzkumu: Zjištění případného výskytu sociálně patologických jevů v třídním kolektivu.

Dotazník je zcela anonymní. Veškeré informace získané na základě tohoto výzkumu budou pokládány za důvěrné a bude s nimi nakládáno dle zákona o ochraně osobních údajů.

.....
Prosím o vyplnění základních údajů:

Pohlaví:

muž – žena

Třída:

Datum:

.....
Otázky:

.....
1. Koho bys označil/(a) za přirozeného vůdce třídy?

2. Kterého ze spolužáků/spolužaček nepovažuješ za své přátele?

3. Koho ze třídy bys pozval na oslavu narozenin?

4. O kom ze třídy si myslíš, že by Ti odmítl pomoci?

5. S kým ze třídy bys chtěl pracovat na školním projektu?

6. Rozhodni:

Ve třídě se cítím bezpečně.	ano – ne
b. Vzájemné konflikty	ano – ne
c. Vzájemné ubližování	ano – ne
d. Spolupráce	ano – ne

7. Pokud Ti ve třídě někdo ublížil, jak?

a. Tělesné násilí	ano – ne
b. Posměch, naschvály	ano – ne
c. Neupřímnost, lež	ano – ne
d. Ztráta věcí, peněz	ano – ne

8. Popiš, jak to vypadá, když ve třídě vládne pohoda:

9. Popiš, jak to vypadá, když ve třídě nevládne pohoda:

10. Oznámkuj vztahy ve třídě (použij známky jako ve škole)

11. O jaký typ preventivního programu bys měl zájem?

12. Jak bys reagoval, kdyby ve třídě někdo někomu ubližoval?

Příloha č. 6

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: CO JE TO PREVENCE?	38
Graf 2: JAKÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY ZNÁŠ?	38
Graf 3: JAKÉ JSOU PŘÍČINY VÝSKYTU SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ?	39
Graf 4: JAK VNÍMÁŠ PROJEVY SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉHO CHOVÁNÍ?.....	39
Graf 5: MYSLÍŠ SI, ŽE JE PREVENCE DŮLEŽITÁ?.....	40